

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jessica Iso-Oja & Marleena Rantakangas

KURAATTORIN ROOLI ESIOPETUK- SESSA VAASASSA

Selvitys kuraattorin ja esiopetusryhmien yhteistyöstä ja sen kehittä-
misen tarpeesta

Sosiaali- ja terveysala
2020

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Jessica Iso-Oja ja Marleena Rantakangas
Opinnäytetyön nimi	Kuraattorin rooli esiopetuksessa Vaasassa
Vuosi	2020
Kieli	suomi
Sivumäärä	71 + 3 liitettä
Ohjaaja	Heidi Blom

Oppilashuoltolaki (L30.12.2013/1287) uudistui vuonna 2014, jolloin oppilashuollon palvelut tulivat osaksi esiopetusta. Yhteistyö kuraattoreiden ja esiopetusryhmien välillä on vielä uutta ja toimintatavat eivät ole olleet yhtenäisiä. Vaasan kaupungin kuraattorit kokivat huolta siitä, että heidän ammatillisuuttaan ei hyödynnetä vielä tarpeeksi esiopetusryhmissä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selkeyttää kuraattorin roolia ja työnkuvaa esiopetuksen henkilöstölle niin, että kuraattorin ammatillisuutta hyödynnettäisiin enemmän tulevaisuudessa. Toisena tarkoituksena oli yhtenäistää kuraattorin toimintatapoja eri esiopetusryhmien välillä.

Opinnäytetyön teoria koostuu koulukuraattorin työnkuvasta ja roolista, oppilashuollon kokonaisuudesta, varhaiskasvatuksen sisällöstä sekä koulukuraattoria ja varhaiskasvatusta ohjaavasta lainsäädännöstä. Tutkimus on toteutettu laadullisen tutkimuksen menetelmin hyödyntäen e- lomaketta aineistonkeruumenetelmänä. Tutkimus on analysoitu aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimuksen tuloksista havaittiin, että kuraattorin ja esiopetuksen välinen yhteistyö on pääosin hyvää, mutta kehittämiskohteita löytyi niin kuraattorin saavutettavuudessa, yksilökohtaisen oppilashuollon sekä yhteisöllisen oppilashuollon sisällöstä kuin toimintatavoistakin. Keskeisimmät havainnot olivat, että esiopetuksen henkilöstölle ei aina ollut selvää, milloin ja missä tilanteissa kuraattoriin tulisi olla yhteydessä. Yhteisöllisen oppilashuollon sisältö oli myös epäselvää osalle esiopetuksen henkilöstöstä. Opinnäytetyön tuloksena laadittiin Kuraattoriesite varhaiskasvatuksen esiopetuksen henkilöstölle kuraattoriyhteistyön lisäämiseksi.

ABSTRACT

Author	Jessica Iso-Oja and Marleena Rantakangas
Title	The Role of the School Social Worker in Preschool Education in Vaasa
Year	2020
Language	Finnish
Pages	71 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Heidi Blom

The Pupil and Student Welfare Act (L 30.12.2013/1287) was renewed in the year 2014, when pupil and student welfare services became a part of preschool education. The collaboration between the school social workers and preschool educational groups is still new and there are not yet common, standardized practices. The school social workers working for the City Vaasa felt concerned that their professionalism was not yet used properly in preschool educational groups. The aim of this research was to clarify the role and work of school social workers to the early childhood education staff, so that the skills of the school social workers would be used more in the future. A further purpose was to create common practices for school social workers working in different groups.

The theoretical part deals with the work and role of the school social worker, the pupil and student welfare, the contents of early childhood education and the legislation related to all this. The research has been executed with qualitative research methods utilizing e-form as data gathering tool. The material has been analyzed using data-based content analysis.

The research findings show that the collaboration between the school social workers and the early childhood education staff is mainly good, but there were development needs in the availability of the school social workers, in the contents of the work and practices. The key observation was that the early childhood education staff did not always know when to be in contact with the school social worker. The contents were not either always clear to the early childhood education staff. A brochure on the work and role of the school social worker was made during this bachelor's thesis project and it can be used by the early childhood education staff in order to increase the cooperation.

Keywords	Preschool education, school social worker, pupil and student welfare, city of Vasa
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT.....	9
3	KOULUKURAATTORI.....	10
	3.1 Koulukuraattorin työnkuva.....	10
	3.2 Koulukuraattorin kelpoisuusvaatimukset.....	13
4	OPPILASHUOLTO JA SITÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	14
	4.1 Oppilashuoltotyön kokonaisuus.....	15
	4.1.1 Yksilökohtainen oppilashuolto.....	16
	4.1.2 Yhteisöllinen oppilashuolto.....	18
	4.2 Kuraattorin rooli oppilashuoltotyössä.....	20
	4.3 Huolen vyöhykkeet.....	21
	4.4 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.....	23
	4.5 Sosiaalihuoltolaki.....	25
5	VARHAISKASVATUS JA SITÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	26
	5.1 Oikeus varhaiskasvatukseen.....	26
	5.2 Varhaiskasvatuksen esiopetus.....	27
	5.3 Varhaiskasvatuksen henkilökunta.....	28
	5.4 Varhaiskasvatuslaki.....	29
	5.5 Lastensuojelulaki.....	30
	5.6 Vaasan kaupungin esiopetussuunnitelma.....	31
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	33
	6.1 Tutkimuksen kohde.....	34
	6.2 Aineiston kerääminen.....	35
	6.3 Aineiston analysointi.....	35
	6.4 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta.....	37
	6.5 Tutkimuksen eettisyys.....	39
7	TUTKIMUSTULOKSET.....	41

7.1	Kuraattorin saavutettavuus.....	41
7.2	Kuraattorin työn sisältö esiopetuksessa	43
7.3	Yhteisöllisen oppilashuollon toteutuminen esiopetuksessa	48
7.4	Kuraattorin rooli vanhempainillassa	53
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	56
9	POHDINTA.....	62
9.1	Opinnäytetyön teorian peilaaminen käytännön toteutukseen	64
9.2	Opinnäytetyö prosessina	65
9.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	66
	LÄHTEET.....	68

LIITTEET

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Kuraattorin työtehtävät. (Tammela 2020)	11
Kuvio 2. Opiskeluhuollon tavallisimmat yhteistyökumppanit yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa. (THL 2020, 128).....	15
Kuvio 3. Oppilashuollon sisältö. (E-perusteet 2020.).....	16
Kuvio 4. Henkilöstön tyytyväisyys kuraattorin saavutettavuuteen.	42
Kuvio 5. Varhaiskasvatuksen henkilöstön toiveet yhteydenpidon kehittämistä varten.....	42
Kuvio 6. Yksilökohtaista oppilashuoltotyötä koskeva yhteistyö kuraattorin ja esiopetuksen välillä tähän asti.	44
Kuvio 7. Kuraattorin ja esiopetuksen yhteistyössä hyvin toimivat asiat.	45
Kuvio 8. Kehityskohteita kuraattorin ja esiopetuksen välisessä yhteistyössä.	47
Kuvio 9. Yhteisöllisen oppilashuollon kokoontumistiheys.....	49
Kuvio 10. Kuraattorin rooli yhteisöllisen oppilashuollon ryhmässä.	50
Kuvio 11. Kuraattorin toiminta yhteisöllisistä oppilashuoltoa toteuttaessa esiopetuksessa.	51
Kuvio 12. Toiveet kuraattorin toiminnalle yhteisöllisessä oppilashuollossa.	51
Kuvio 13. Vanhempainillan järjestäminen esiopetusryhmän vanhemmille.	53
Kuvio 14. Kuraattorin rooli vanhempainilloissa.	54
Taulukko 1. Huolen vyöhykkeet. (Eriksson & Arnkil 2012, 25.)	23

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** E- kyselylomake**LIITE 3.** Ohjeistus -esite kuraattorin yhteydenoton välineeksi esiopetusryhmille.

1 JOHDANTO

Vuonna 2014 uudistuneen oppilashuoltolain mukaan oppilashuollon palvelut kuuluvat myös osaksi esiopetusta. Lain tarkoituksena on ennaltaehkäisevän sekä yhteisöllisen oppilashuoltotyön kehittäminen, koulun ja kodin välisen yhteistyön edistäminen sekä kouluyhteisön ja -ympäristön terveyden, hyvinvoinnin, turvallisuuden ja esteettömyyden lisääminen. (L 30.12.2013/1287.)

Lakimuutoksen tavoitteena oli muuttaa nykyistä ongelmakeskeistä toimintaa ennaltaehkäisevän toiminnan suuntaan. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki oli hajanainen ja muutoksen myötä tämä laki säätelee esi- ja perusopetusta sekä lukio- ja ammatillista koulutusta.

Esiopetuksessa kuraattorin tehtävänä on tukea lasta, hänen huoltajiaan ja esiopetusryhmän henkilökuntaa. Tehtäviin kuuluu myös ohjauksen ja asiantuntija-avun antaminen, kehitykseen liittyvien sosiaalisten vaikeuksien ehkäisy sekä esiopetuksen ja kodin välisen yhteistyön edistäminen.

Idea opinnäytetyön aiheeseen syntyi, kun tapasimme Vaasan kaupungissa toimivia kuraattoreita, jotka kertoivat yhteisöllisen oppilashuoltotyön hajanaisuudesta esiopetuksessa. Kuraattorit kokivat, että heidän roolinsa ja työnkuva esiopetuksessa on epäselvää heille itselleen sekä esiopetusryhmille. Yhteistyössä esiopetuksen kanssa on paljon eroa eri ryhmien välillä. Osa ryhmistä hyödyntää kuraattorin tarjoamia palveluita paljon, kun taas jotkut eivät hyödynnä niitä lähes ollenkaan.

Tutkimuksen tavoitteena on selkeyttää kuraattoreiden työnkuvaa ja roolia esiopetuksessa esiopetuksen työntekijöille ja kuraattoreille. Sen lisäksi tavoitteena on saada selville, millaisia kehittämistarpeita esiopetuksessa on kuraattorin työpanokselle ja miten yhteisöllistä oppilashuoltotyötä voidaan tuoda lisää esille ryhmissä.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA LÄHTÖKOHDAT

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää esiopetuksessa työskentelevien Vaasan kaupungissa toimivien esiopetuksen varhaiskasvatusopettajien, erityisopettajien ja varhaiskasvatustyöntekijöiden johdon odotuksia sekä näkemyksiä kuraattorin työstä ja roolista. Aiheesta kiinnosti erityisesti, millaista tukea esiopetusryhmissä työskentelevät ammattilaiset kokivat tarvitsevansa kuraattorilta, ovatko kuraattorin palvelut olleet riittäviä ryhmille ja mitä esiopetuksen henkilökunta toivoisi lisää. Näiden tarpeiden kautta tutkimuksen tarkoituksena oli selkeyttää kuraattorin työnkuvaa ja roolia esiopetuksessa. Opinnäytetyössä keskitytään oppilashuoltotyöhön ainoastaan kuraattorin, varhaiskasvatusopettajan, erityisopettajan ja päiväkodin johdon näkökulmasta.

Tutkimuksen tavoitteena oli selkeyttää kuraattoreiden työnkuvaa ja roolia esiopetuksessa työskentelevälle varhaiskasvatustyön ammattilaisille laatimalla esite kuraattorin hyödyntämismahdollisuuksista. Toisena tutkimuksen tavoitteena oli tiedottaa esiopetuksen henkilökuntaa, millaisissa tilanteissa kuraattorin osaamista voidaan hyödyntää ryhmän tai yksilön tarpeisiin. Tavoitteena oli myös saada aikaan yleistä keskustelua esiopetuksen ja kuraattoreiden yhteistyömahdollisuuksista.

Tutkimuksen päätutkimusongelma oli: Millainen rooli kuraattorilla on esiopetuksessa tällä hetkellä? Muita opinnäytetyöhön liittyviä kysymyksiä ovat

1. Miten kuraattori on edistänyt toiminnallaan yhteisöllisen oppilashuoltotyön toteutumista esiopetuksessa ja miten kuraattorin roolia tässä voitaisiin tulevaisuudessa kehittää?
2. Mitä toiveita esiopetuksen varhaiskasvatusopettajalla, erityisopettajalla ja päiväkodin johtajalla on kuraattorityöskentelyn kehittämiseksi?
3. Miten hyvin esiopetuksen henkilöstö tietää, milloin kuraattoriin voi olla yhteydessä ja miksi?

3 KOULUKURAATTORI

Koulukuraattori on sosiaalialan ammattilainen, jonka työtehtäviin kuuluu riittävän tuen järjestäminen oppilaille, oppilaiden auttaminen ja tukeminen koulunkäyntiin sekä yksityiselämään liittyvissä ongelmissa. Yksilökohtaisen avun lisäksi kuraattorin työtehtäviin kuuluu myös koko kouluyhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin tukeminen yhteisöllisen oppilashuoltotyön kautta. Koulukuraattori on koulun sosiaalityöntekijä, joka työskentelee ylimääräisenä aikuisena ensisijaisesti tukien oppilaita, mutta myös vanhempia ja opettajia. Koulukuraattorit pitävät tukikeskusteluja, perhetapaamisia sekä tekevät moniammatillista työtä yhdessä esimerkiksi koulupsykologin kanssa. Koulukuraattori pystyy työskentelemään oppilaiden kanssa esikoulusta toiselle asteelle asti. (Ammattinetti 2020; Ohlis 2016.)

3.1 Koulukuraattorin työnkuva

Työnkuva tarkoittaa kuvausta työhön liittyvistä tehtävistä. Kuraattorin työnkuva jakautuu kolmeen osaan, joita ovat asiakastyö, yhteistyö, verkostoituminen ja kehittäminen. Kuraattori työskentelee erilaisten haasteiden parissa, joita voivat olla siirtymävaiheet kuten luokan tai koulun vaihtaminen, liialliset poissaolot, luokan huono ilmapiiri, ristiriitatilanteet, oppilaan motivaation puute, kiusaaminen tai työskentelyrauhan säilyttäminen. (Perälä, Hietanen-Peltola, Halme, Kanste, Pelkonen, Peltonen, Huurre, Pihkala & Heiliö 2015, 94; Ammattinetti 2020.)

Koulukuraattorin tekemä työ on tavoitteellista ja suunnitelmallista sosiaalityötä. Työtehtävät voidaan jakaa seuraavien alaotsikoiden alle (kuvio 1.): neuvottelut, kirjalliset työt, yhteisöllinen oppilashuolto, yksilötapaamiset, verkostotyö, kehittäminen ja ammattitaidon ylläpitäminen. Työtehtävät kostuvat koulukuraattorin työssä opetussuunnitelman mukaisesta oppilashuoltotyöstä, verkostotyöstä, asiakastyöstä, monialaisesta ja suunnitelmallisesta yhteistyöstä sosiaali- ja terveystoimen, opetustoimen, oppilaiden ja heidän vanhempiensa kanssa sekä tarvittaessa myös muiden toimijoiden kanssa. (Tammela 2020.)

Kuvio 1. Kuraattorin työtehtävät. (Tammela 2020)

Asiakastyössä kuraattorin tehtävänä on tunnistaa lapsen avun tarpeet sekä arvioida tilannetta yhteistyössä huoltajien ja muun henkilöstön kanssa. Oppilaiden sosiaalista kasvua ja toimintakykyä tuetaan yksilö-, ryhmä ja luokkatyöskentelyn avulla, joita voivat olla esimerkiksi kuraattorin pitämät oppitunnit sovitusta aiheista, erilaiset vertaistukiryhmät sekä oppilaan yksilötapaaminen. (Perälä ym. 2015, 94; Ammattinetti 2020.)

Kuraattori osallistuu oppilashuoltoryhmiin ja moniammatillisiin yhteistyöverkostoihin. Kuraattori toimii yhteistyössä opettajien, vanhempien ja koulun muun henkilökunnan kanssa. Hän antaa heille myös konsultaatiota ja asiantuntija-apua. Kuraattori on mukana keskeisenä toimijana oppilaitoksen moniammatillisessa opiskeluhoitoryhmässä. Muita keskeisiä toimijoita moniammatillisessa opiskeluhoitoryhmässä ovat opettajat, erityisopettajat, rehtori, koulunkäyntiavustajat- ja ohjaajat, psykologi, terveydenhoitaja, lääkäri, opiskelijat, vanhempainyhdistykset sekä oppilas- ja opiskelijakunnat. Kuraattorin yhteistyötahoja oppilaitoksen ulkopuolelta ovat muun muassa lastensuojelu, kunnan sosiaalityö, terveyskeskus, nuorisotoimi, seurakunta, aamu- ja iltapäivätoiminta ja erikoissairaanhoido. (Perälä, ym. 2015, 33.)

Kuraattorityön yhtenä tavoitteena on tukea oppilaan lisäksi hänen koko perhettään. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi lapsen kehitykseen, vanhemmuuteen tai perheen ongelmatilanteisiin liittyvät tilanteet. Kuraattori pyrkii tukemaan vanhempien kasvatustehtävää. Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä huoltajien, opiskelijoiden ja muiden läheisten kanssa. Opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa osallisuus on keskeinen edellytys opiskeluhoitolain mukaisen opiskeluhoiton toteuttamiseksi. Opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa mielipiteet tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa, joka koskee oppilashuoltoa. (Perälä ym. 2015, 64, 94.)

Opiskeluhoitoryhmiä on opiskeluhoitolain mukaan kolmenlaisia: oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä, järjestäjäkohtainen opiskeluhoiton ohjausryhmä ja monialainen asiantuntijaryhmä, joka kutsutaan koolle tapauskohtaisesti. Koulukuraattori voi kuulua jokaiseen ryhmään ja ryhmissä tehdään kehittämistyötä. (Perälä ym. 2015, 36-38.)

Oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitoryhmään kuuluessa kuraattori osallistuu opiskeluhoiton suunnitteluun, kehittämiseen ja toiminnan toteutuksen arviointiin säästöjen ja normien mukaisesti sekä oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen. Ryhmän tavoitteena on kehittää hyvinvointia ja oppimista edistävää toimintaa sekä varmistaa terveellinen, hyvinvoiva ja turvallinen opiskeluympäristö ja yhteisö. Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä vastaa opiskeluhoiton kehittämisestä oppilaitoksessa. (Perälä ym. 2015, 37 & 42.)

Opiskeluhoiton ohjausryhmään kuuluessa kuraattorin tehtävänä on osallistua opiskeluhoiton suunnitteluun, kehittämiseen, ohjaukseen ja arviointiin kunnassa. Sen lisäksi tehtäviin kuuluu suunnitella, kehittää sekä arvioida vastuulle kuuluvan kunnan opiskeluhoitoa ja oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien toimintaa. Ohjausryhmän vastuulla on myös laatia vastuulle kuuluva osuus opiskeluhoitosta lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Opiskeluhoiton ohjausryhmä vastaa opiskeluhoiton moniammatillisesta kehittämisestä. (Perälä ym. 2015, 37 & 39.)

3.2 Koulukuraattorin kelpoisuusvaatimukset

Uusi laki opiskelija- ja oppilashuollosta tuli voimaan vuonna 2014 elokuun ensimmäisenä päivänä. Lain uudistamisen myötä kunnan järjestämisvelvollisuudet lisääntyivät esi- ja perusopetuksessa, ja velvollisuutena oli järjestää jatkossa myös vastaavan kuraattorin palvelut. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöstä määrittää 7 §, että vastaavan kuraattorin kelpoisuusvaatimuksena on sosiaalihuollon ammatillaisen kelpoisuusvaatimuksien mukaan laillistettu sosiaalityöntekijän pätevyys. Mainitun asetuksen 8 §:ssa asetetaan, että kuraattorina voi toimia henkilö, jolla on Suomessa suoritettu sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston myöntämä oikeus harjoittaa sosionomin ammattia. Lisäksi tämän pykälän mukaan kuraattorina voi toimia henkilö, jolla on soveltuva korkeakoulututkinto sekä kahden vuoden työkokemus kuraattorin työstä tai sitä vastaavista sosiaalialan työtehtävistä tai sosiaalialan aineopinnot suoritettuina yliopistossa. (Finlex 2014; Valvira 2019; L 26.6.2015/817.)

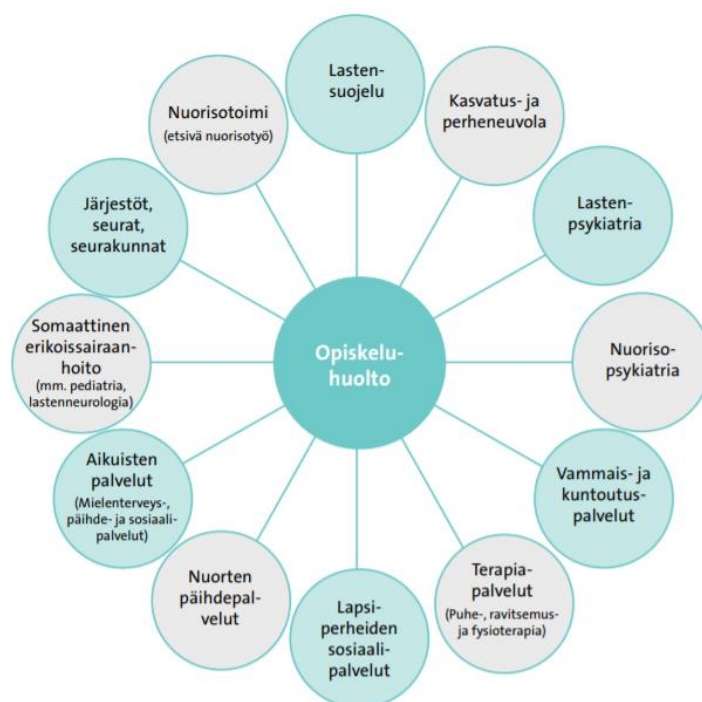
Laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään sosiaalialalla työskentelevän henkilöstön kelpoisuudesta (L 29.4.2005/272) Lain 3 § mukaan sosiaalityöntekijänä voi toimia henkilö, jolla on ylempi korkeakoulututkinto, mikä sisältää tai jonka lisäksi henkilö on suorittanut joko pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot tai pääaineopinnot sosiaalityössä. Mainitun asetuksen 6 § mukaan sosiaaliohjaajana voi puolestaan toimia henkilö, joka on suorittanut tehtävään soveltuvan sosiaalialaan suuntaavan sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon. Laki virallistaa sosiaalityöntekijän, joka toimii koulukuraattorina vastaavana kuraattorina ja sosionomit (amk) toimivat ammattinimikkeellä kuraattori. (L 29.4.2005/272; Ammattinetti 2020.)

4 OPPILASHUOLTO JA SITÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Oppilashuollolla tarkoitetaan moniammatillista yhteistyötä, jota toteuttavat kaikki opetustoimen työyhteisössä työskentelevät henkilöt sekä sosiaali- ja terveystoimi monialaisessa ja suunnitelmallisessa yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö sekä puuttua varhaisessa vaiheessa lapsen kehitykseen kohdistuviin ongelmiin ja tunnistaa oppimisen esteet sekä puuttua niihin. Oppilashuollon avulla pyritään turvaamaan hyvän kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin edellytykset. Oppilashuollon kokonaisuuteen kuuluvat moninaiset tehtävät, joita avataan enemmän kohdassa oppilashuollon sisältö. (Tieteen termipankki 2020; L 28.6.2012/422; Peda.net 2020.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää 14 §, että oppilaitoksessa perustetaan monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä sekä monialainen asiantuntijaryhmä. Opiskeluhuollon ohjausryhmään kuuluvat oppilaiden ja opetushenkilöiden lisäksi kouluterveydenhuollon ja kuraattoripalveluiden ammattilaisia. Opiskeluhuollon ohjausryhmän tehtäviin kuuluvat opiskeluhuollon yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi. Suomalaisten koulujen yksi tärkeimmistä tavoitteista on tarjota yhtäläiset mahdollisuudet ja riittävä tuki jokaiselle oppilaalle riippumatta hänen erityistarpeistaan, sijainnistaan tai sosioekonomisesta taustastaan. (Finlex 2014; Vainikainen & Koivisto 2020.)

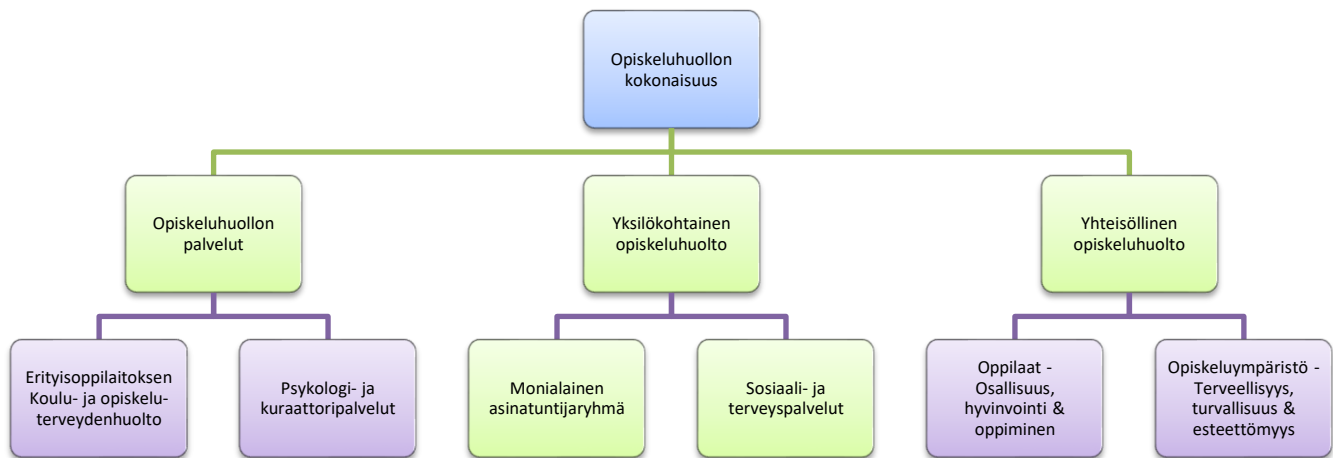
Monialainen asiantuntijaryhmä kutsutaan koolle silloin, kun yksittäisestä oppilaasta herää huoli. Asiantuntijaryhmän tehtäviin kuuluvat yksittäisen oppilaan tai opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittäminen ja niihin kohdistuvien opiskeluhuollon palveluiden järjestäminen sekä näiden asioiden käsitteleminen asiantuntijaryhmässä. Ryhmän kokoonkutsujana toimii henkilö, jolle asian selvittäminen kuuluu työtehtävien perusteella. Ryhmän asiantuntijat kootaan aina tapauskohtaisesti ja ryhmään voi osallistua esimerkiksi koulukuraattori, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, rehtori, erityisopettaja ja luokanopettaja. Koulun ulkopuolisia tahoja ja yhteistyökumppaneita (Kuvio 2) voi osallistua asiantuntijaryhmään oppilaan tai huoltajan kirjallisella suostumuksella. Monialainen asiantuntijaryhmä kuuluu yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön. (Peda.net 2020; THL 2020, 128.)

Kuvio 2. Opiskelu-huollon tavallisimmat yhteistyökumppanit yksilökohtaisessa opiskelu-huollossa. (THL 2020, 128).

4.1 Oppilashuoltotyön kokonaisuus

Oppilashuoltotyö on oppilas- ja opiskelijahuoltolain (L 30.12.2013/1287) mukaista toimintaa, jota määritellään lain 3 §. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki määrittää opiskelu-huollon kokonaisuuden. Opiskelu-huollon kokonaisuuteen kuuluvat moninaiset tehtävät (Kuvio 3.), kuten oppilashuolto ja oppilashuollon palvelut, joita ovat kansanterveyslain mukainen opiskelu- ja kouluterveydenhuolto, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä lastensuojelulain mukainen kasvatuksen tukeminen. Oppilashuoltotyötä koordinoivat oppilashuoltoryhmään kuuluvat erityisopettaja, oppilaanohjaaja, koulupsykologi, koulukuraattori, terveydenhoitaja sekä tarvittaessa opettaja. Oppilashuoltotyön tarkoituksena on edistää sekä ylläpitää lapsen hyvää oppimista, hyvää psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia ja järjestää näitä lisäävää toimintaa oppilasyhteisöissä. (L 30.12.2013/1287; Perälä ym. 2015, 26-27.) Oppilashuoltotyön sisällön kokonaisuutta avataan enemmän seuraavissa kohdissa.

Kuvio 3. Oppilashuollon sisältö. (E-perusteet 2020.)

4.1.1 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtainen oppilashuolto tarkoittaa yksittäiselle oppilaalle annettavia palveluita, joita on kouluterveydenhuollon palvelut, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä monialainen oppilashuolto. Yksilökohtaisessa oppilashuollossa on tärkeää varhaisen tuen turvaaminen sekä ongelmien ehkäisy. Toiminnan tavoitteena on edistää ja seurata oppilaiden terveyttä, kokonaisvaltaista kehitystä, hyvinvointia sekä oppimista yksilötasolla. Yksilökohtaisessa työssä osa-alueita ovat opiskeluhoollon palvelut, monialainen asiantuntijaryhmä, asiakkaan itsenäinen asema opiskeluhoollon, oppilashuoltotyön kirjaaminen, salassa pidettävien tietojen luovutus, eri ammattiryhmien konsultoiminen sekä oppilaan tukeminen ja ohjaus. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, tarpeet sekä voimavarat pyritään huomioimaan koulun arjessa ja oppilashuollon tuen rakentamisessa. (E-perusteet 2020; Perälä ym. 2015, 92.)

Yksilökohtaista oppilashuoltoa toteuttaessa on aina selvitettävä ja otettava huomioon oppilaan omat toivomukset ja mielipiteet sekä osallisuus. Oppilasta kuunnellessa otetaan huomioon hänen kehitystasonsa, henkilökohtaiset edellytyksensä sekä hänen ikänsä. Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan ja tarvittaessa myös hänen huoltajansa suostumukseen. Yksilökohtaisessa oppilashuoltotyössä

noudatetaan salassapitoon ja tietojen luovuttamiseen liittyviä säädöksiä. (E-perusteet 2020.)

Yksilökohtainen oppilashuolto on korjaavaa sekä tukea antavaa. Yksilökohtaisen oppilashuollon piiriin kuuluvalla lapsella on mahdollisuus opiskeluhuollon palveluihin, joita ovat koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Terveys- ja huollon palveluilla seurataan lapsen terveydentilaa ja edistetään hyvinvointia neuvonnan ja ohjaamisen keinoin. Esiopetusikäisten lasten ehkäisevät terveydenhuoltopalvelut kuuluvat lastenneuvolalle. Kuraattori- ja psykologipalveluilla tuetaan lapsen sosiaalista ja psyykkistä valmiutta sekä edistetään oppimista sekä hyvinvointia. (Perälä ym. 2015, 93-94.)

Asiantuntijaryhmä, eli monialainen yksilökohtainen opiskeluhuoltoryhmä tekee tavoitteellista ja suunnitelmallista työtä, jota toteutetaan lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa yhteistyössä. Asiantuntijaryhmä kootaan lapsen ja perheen tueksi tarpeen ilmetessä tilanteen mukaan. Asiantuntijaryhmään osallistuvat kaikki tarpeelliset tahot ja ryhmä pidetään suppeana luottamuksen ja lapsen yksityiselämän suojaamiseksi. Lapsella on itsenäinen asema opiskeluhuollon asiakkaana. Hänen mielipiteensä ja toiveensa miten asioiden käsittelyssä on otettava huomioon ja selvitettävä ikä- ja kehitystason mukaisesti. Lapsi voi kieltäytyä huoltajan läsnäolosta monialaisessa asiantuntijaryhmässä, edellyttäen, että huoltajan läsnäolon puuttuminen ei olisi hänen etunsa vastaista. Huoltaja ei voi kieltää lasta käyttämästä opiskeluhuollon palveluita. Asiantuntijaryhmä ei voi käyttää ryhmässä saatuja tietoja muihin tarpeisiin. Tarpeen vaatiessa voidaan kuitenkin konsultoida tarvittavia yhteistyötahoja. (Perälä ym. 2015, 96-99.)

Yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön kuuluvat kirjaukset erilaisiin asiakasrekistereihin. Näitä rekistereitä ovat potilasrekisteri, opiskeluhuollon kuraattorin rekisteri sekä opiskeluhuoltorekisteri. Potilasrekisteri on käytössä terveydenhuollon ammattihenkilöillä. Ammattihenkilöt tekevät kirjaukset jokaisesta yksilötapaamisista sekä puhelinneuvotteluista, hoitoneuvotteluista ja muista konsultaatioista, jotka ovat oppilaan taudinmäärityksen tai hoidon kannalta merkittäviä. Kuraattorin asiakasrekis-

teriin kirjataan yksilötapaamisissa esille tulevat asiakastiedot. Opiskeluhuollon rekisteriin kirjataan monialaisessa asiantuntijaryhmässä tehtävä työ. Kertomukseen kirjataan, miksi opiskeluhoitotyö lapsen kohdalla on aloitettu, kuka huolen on havainnut, monialaisessa asiantuntijaryhmässä käsitellyt asiat ja ketkä ovat olleet paikalla sekä heidän virka-asemansa. Lisäksi kertomukseen kirjataan aikaisemmat ja nykyiset tukitoimet ja niiden tulokset sekä vaikutukset, tehdyt tutkimukset ja tilanteen eteneminen ja päätetyt tukitoimet, suunnitelmat niiden toteuttamisesta sekä seurannasta vastaavat ammattilaiset. (Perälä ym. 2015, 100-102.)

4.1.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllinen oppilashuolto koskettaa koko oppilaitosta ja sen tarkoituksena on kehittää ja edistää oppilaitoksessa olevien hyvinvointia, vuorovaikutusta ja osallisuutta yleisellä tasolla. Yhteisöllisessä oppilashuollossa huolehditaan oppilaitoksen turvallisuudesta, esteettömyydestä ja terveellisyydestä. Ympäristöä kehittämällä voidaan lisätä yhteisön viihtyvyyttä ja yhteisöllisyyden tukemista. Turvallisuuden edistämiseksi voidaan hyödyntää myös palo-, pelastus ja poliisitoimeja yhteistyökumppaneina kriisi-, uhka- ja vaaratilanteissa sekä niihin varautuessa. Ympäristön lisäksi pyritään jatkuvasti seuraamaan, kehittämään ja arvioimaan kouluyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Yhteisölliseen oppilashuoltoon kuuluu myös ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa oppilaitoksen toimintakyvyn huolehtiminen. Yhteisöllinen oppilashuolto on oppilashuoltotyön ensisijainen toimintamuoto, jolla pyritään ehkäisemään ongelmien syntyä ja ehkäisemään raskaampien palveluiden, kuten korjaavan yksilökohtaisen oppilashuoltotyön tarvetta. (E-perusteet 2020; Perälä ym. 2015, 85-86 & 90.)

Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan yhdessä opiskeluhoitopalveluiden, oppilaitoksen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa yhteistyössä luodun opiskeluhoitosuunnitelman mukaisesti. Oppilaiden ja heidän huoltajiensa kuulaksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää. Toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, heidän huoltajiensa sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien toimijoiden ja viranomaisten kanssa. Tällaisia toimijoita

ovat nuorisotoimi, lastensuojelu, kasvatus- ja perheneuvola. Järjestöjen, seurakuntien ja urheiluseurojen kanssa tehtävän yhteistyön avulla on mahdollista yhtenäistää kunnallisia ja järjestöjen palveluita. Erikoissairaanhoidossa voidaan konsultoida ja hyödyntää lasten- ja nuorisopsykiatrian arviota yhteisöllisen opiskeluhuollon tarpeisiin. Näiden lisäksi esiopetuksessa yhteistyötä tehdään lastenneuvolan sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. (E-perusteet 2020.)

Yhteisöllisen oppilashuoltotyön organisoimisesta vastaa oppilaitoksen oma opiskeluhoitoryhmä. Sen tehtävänä on suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi. Oppilas ja opiskelijahuoltolaissa pykälässä 4 säädetään, että kaikkien oppilaiden kanssa työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten ja työntekijöiden on kaikissa tehtävissään edistettävä oppilaitosyhteisön ja oppilaiden hyvinvointia sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä. (L 30.12.2013/1287; E-perusteet 2020.)

Yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseksi on olemassa erilaisia toimintamalleja, ohjeita ja materiaaleja. Näillä malleilla on mahdollista vaikuttaa oppimisympäristön yhteisön ongelmiin. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä mielenterveyttä edistäessä edistetään koko luokan hyvää ilmapiiriä, akateemisia taitoja, ristiriitatilanteista selviämistä, itsetunnon kehittämistä, oppilaitos-koti-yhteistyötä sekä kaverisuhteiden muodostumista ja niiden parantamista. Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin perustaa. (Perälä ym. 2015, 82.)

Kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäisevillä ja vähentävillä toimintatavoilla on suuri vaikutus oppilaiden hyvinvointiin. Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavoilla edistetään sosiaalista vastuullisuutta, mikä tarkoittaa omien toimintatapojen vaikutuksien ymmärtämistä muihin oppilaisiin sekä koko yhteisöön. Yhteisöllisen oppilashuollon avulla pyritään ehkäisemään myös poissaoloja ja täten edistämään menestymistä opiskeluissa. Poissaolojen ehkäisyä ja koulumenestystä voidaan lisätä turvaamalla oppilaan hyvinvointi sekä viihtyvyys koulussa. Poissaolot ovat merkittävä tekijä opintojen edistymisen keskeytymisessä. Tämän vuoksi poissaoloihin tulee puuttua nopeasti. (Perälä ym. 2015, 84.)

Opintojen ja työskentelyn hyvinvointia sekä terveellisiä elämäntapoja edistämällä on suuri vaikutus oppilaan hyvinvointiin sekä jaksamiseen opiskelussa. Opintoja järjestäessä ja suunniteltaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten voidaan maksimoida oppilaiden vireystila päivän aikana sekä pidemmällä aikavälillä. Tähän huomiota kiinnittäessä voidaan edistää merkittävästi oppilaiden oppimiskykyä. Hyviin oppimistuloksiin, vireyteen ja sitä kautta jaksamiseen, sairauksien ehkäisyyn sekä oppilaiden ja yhteisön yleiseen hyvinvointiin vaikuttavat myös terveelliset elämäntavat. Oppilaita kannustetaan terveellisiin valintoihin esimerkkiä näyttäen, tietoa antaen ja opettaen taitoja terveellisten elämäntapojen tueksi. Eri opiskeluhuollon palveluissa kuten kouluterveydenhuollossa ja kuraattoripalveluissa voidaan antaa neuvoa, ohjata ja tukea yksilökohtaisesti tai järjestää erilaista ryhmätoimintaa terveellisten elämäntapojen edistämiseksi. (Perälä ym. 2015, 85-86 & 90.)

Yhteistyö vanhempien kanssa on yhteisöllisessä opiskeluhuollossa tärkeää hyvinvoinnin tukemiseksi. Etenkin esi- ja perusopetuksessa osallisuuden toteuttaminen on lähivuosien tärkein tehtävä. Osallisuuden avulla tuetaan vanhempien kasvatustyötä ja vahvistetaan lapsen hyvinvointia. Osallisuutta voidaan toteuttaa kolmella tavalla: ryhmän ja oppilaitoksen tasolla sekä vanhempaintoiminnan avulla. Sosiaalisia suhteita, vertaistukea ja yhteisöllisyyttä tuetaan tutustuttamalla vanhemmat yhteistyön merkeissä muihin vanhempiin, lapsiin ja opettajiin. Oppilaan oma osallisuuden edistäminen tukee oppilaan elämänhallintaan sekä edistää terveyttä ja hyvinvointia. Tällöin oppilaalla on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja se mahdollistaa kokemuksen omasta merkityksellisyydestä sekä omien ajatusten ja mielipiteiden tärkeydestä. Oppilaan omaa osallisuutta voidaan toteuttaa erilaisten vertaistoimintojen avulla sekä palautetta kysymällä. (Perälä ym. 2015,87-88 & 90.)

4.2 Kuraattorin rooli oppilashuoltotyössä

Kuraattorin tehtävä oppilashuoltotyössä on antaa oppilaalle tukea ja ohjausta opetuksen tueksi. Kuraattori työskentelee edistäen koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaan huoltajien ja läheisten kanssa. Kuraattori tukee sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia, oppilaiden oppimista ja hyvinvointia. Oppilas-

huoltotyössä kuraattori on osana opiskeluhuoltoryhmää kuraattoripalveluiden edustajana. Ennaltaehkäisevässä työssä kuraattori toimii yhtenä yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttajana muun henkilöstön kanssa. Kuraattori antaa myös yksittäistä opiskeluhuollon palvelua yksittäiselle oppilaalle. Yksilökohtaisessa oppilashuoltotyössä kuraattori tekee yhteistyötä oppilaan, huoltajien ja muiden läheisten kanssa. (Perälä ym. 2015, 27&94.)

Oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella kuraattorin kanssa seitsemän arkipäivän kuluessa pyynnöstä. Kiireellisessä asiassa oppilaalla on oltava mahdollisuus keskusteluun jo samana tai seuraavana arkipäivänä. Kiireellisiä asioita ovat muun muassa oppilaan kohtaamat äkilliset kriisit. Kuraattorin palvelut oppilashuollossa kohdistuvat enimmäkseen käyttäytymiseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyviin ongelmatilanteisiin. Opettajat ja muu koulunhenkilökunta eivät tarvitse oppilaan huoltajan suostumusta ottaakseen yhteyttä kuraattoriin. Perusopetuslain 40 §:ssä määrätään, että koulukuraattori, koulupsykologi ja kouluterveydenhuollon edustaja saavat antaa toisilleen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. (Perälä ym. 2015, 93-94; L21.8.1998/628.)

Kuraattori kartoittaa alussa oppilaan tilanteen ja arvioi tuen tarpeen kokonaisvaltaisesti yksilö-, perhe- ja oppilaitostasolla huomioiden oppilaan ikä- ja kehitystason. Tyypillisiä asioita, joiden parissa kuraattori työskentelee, ovat liialliset koulupoissaolot ja koulunkäynnin laiminlyönti, käyttäytymisongelmat kuten toistuva sääntöjen rikkominen, uhmaaminen ja väkivaltaisuus, vaikeudet keskittyä oppitunneilla sekä motivaation puutos, ihmissuhteisiin liittyvät pulmatilanteet kuten kiusaaminen, kaverisuhteet tai perherakenteen muutos, vakavat ongelmat perheessä tai lapsen huoltoon ja kasvatukseen liittyvät asiat. (Perälä ym. 2015, 93-94.)

4.3 Huolen vyöhykkeet

Huolen vyöhykkeistö (Taulukko 1) on Stakesin Palmuke- projektissa kehitetty menetelmä, jota työntekijä voi hyödyntää jäsentääkseen lasta koskevaa huolen astetta sekä omien auttamismahdollisuuksien ja lisävoimavarojen tarvetta. Huolen vyöhykkeistön tarkoituksena on mahdollistaa varhainen puuttuminen ja oikea-aikaisen

tuen saanti. Myös oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää 2 § mukaan, että tarkoituksena on, että tuen tarve on mahdollistettava varhaisessa vaiheessa sitä tarvitsevalle. Vyöhykkeistön avulla työntekijä voi arvioida huolen asteikon ja riittävätkö työntekijän omat voimavarat vai tarvitseeko hän lisävoimavaroja, tukea ja kontrolloita tilanteen selvittämiseksi. (Eriksson & Arnkil 2012, 25; L 30.12.2013/1287.)

Huolen ensimmäisessä vyöhykkeessä työntekijä ei koe lapsella olevan huolta. Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen ovat normaalia ja tapahtuvat normaalissa ympäristössä. Huolettomassa tilanteessa toiminta sujuu hyvin ja tuottaa haluttua tulosta. Pienen huolen vyöhykkeellä työntekijällä herää pieni huoli tai ihmettely, mikä saattaa esiintyä myös useamminkin. Tässä vyöhykkeessä työntekijä luottaa vielä omien voimavarojensa riittävyteen, mutta työntekijällä voi jo herätä ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta. Pienen huolen vyöhykkeellä on vielä hyvät vaikutusmahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen (Eriksson & Arnkil 2012, 26.) Tällöin on mahdollista konsultoida opiskeluhuollon eri toimijoita anonyymien konsultoinnin keinoin, mikä tarkoittaa sitä, että opiskeluhuollon ammattilaiselta kysytään neuvoa ja apua ilman, että lapsen henkilöllisyys paljastuu. (Perälä ym. 2015, 106). Huolesta tulee kertoa aina huoltajalle ja pohtia yhdessä heidän kanssaan, mistä tahoilta voitaisiin tarvita apua, sillä tilanteen edistyminen saattaa kestää pitkäänkin ja vaatia monenlaisia yhteistyöverkostoja. (Eriksson & Arnkil 2012, 40).

Huolen vyöhykkeistön harmaalla vyöhykkeellä työntekijän luottamus omien voimavarojen riittävyteen on heikentynyt. Auttamiskeinot on käytetty tai ne eivät ole riittäneet. Huolikin on nousujohteinen. Tässä vaiheessa huoli lapsen asiasta on kestänyt jo pidemmän aikaa ja asiakkuus tuntuu raskaalta. Keskinäisten ammattiryhmien työnjako voi olla varsin epäselvää tai heidän mukanaolostansa ei tiedetä. Työntekijällä voi olla myös kokemus siitä, että lisävoimavaroja tarvittaisiin, mutta kynnys avunpyyntöön voi olla suuri pohtiessaan huolen näytön riittävyttä ja päteekö tässä vaiheessa sosiaalihuollon ammattihenkilöä koskeva vaitiolovelvollisuus vai lastensuojelulain 25 § mukainen velvollisuus ilmoittaa huolesta. (Eriksson & Arnkil 2012, 26.)

Vyöhykkeistä viimeisellä suuren huolen vyöhykkeellä huoli on suurta. Lapsen voidaan kokea olevan vaarassa ja ilman tilanteen muutosta sekä toiminnan aloittamista yhteistyössä välttämättömien tahojen kanssa lapselle voi käydä todella huonosti. Tällä vyöhykkeellä on tavallista, että apuvoimia tarvitaan jo sosiaalityöntekijältä, psykiatrilta tai poliisilta. (Eriksson & Arnkil 2012, 26.)

Taulukko 1. Huolen vyöhykkeet. (Eriksson & Arnkil 2012, 25.)

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toimovomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa. Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

4.4 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (L1287/2013) tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Lain avulla halutaan edistää oppilaitosyhteisön ja opiskelu ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä sekä turvata varhainen tuki sitä tarvitseville. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu sekä vahvistaa opiskeluhoitotoimintaa ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (L 30.12.2013/1287, 2§.)

Koulutuksen järjestäjän vastuulla on huolehtia, että oppilaitoksessa toteutetaan opetussuunnitelman mukaista opiskeluhoitosuunnitelmaa. Opiskeluhoolto tulee järjestää yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen sekä opetustoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa. Tavoitteena on, että opiskeluhoolto on yhtenäinen ja toimiva kokonaisuus. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on myös tiedottaa oppilaille ja heidän huoltajilleen saatavilla olevista opiskeluhoitopalveluista. Oppilaitoksessa työskentelevällä henkilökunnalla on velvollisuus ohjata oppilaat hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoitopalveluita ja etuuksia. Opiskeluhoitokuraattori- ja psykologipalveluiden järjestämisestä vastaa oppilaitoksen sijaintikunta. (L 30.12.2013/1287, 9§.)

Koulutuksen järjestäjän vastuulla on oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman luominen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksessa työskentelevän henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Suunnitelman avulla seurataan opiskeluhoitotoimitusta, arviointia ja kehittämistä. Suunnitelmaan on kirjattava seuraavat viisi asiaa:

- Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja opiskeluhoitokokonaistarpeesta.
- Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoitotoimituksen edistämiseksi oppilaitoksessa ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi.
- Yhteistyön järjestäminen oppilaiden, heidän perheidensä, oppilaitoksen henkilökunnan ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.
- Suunnitelma, jonka avulla oppilaat suojataan kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä sekä toimenpiteet, joilla seurataan ja valvotaan suunnitelman toimitusta. (L 30.12.2013/1287, 13§.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain piiriin kuuluvan opiskelijan oikeudesta opiskeluhoitotoimitukseen. Varhaiskasvatuksesta esiopetuksesta säädetään perusopetuslaissa. Opetushallitus seuraa opiskeluhoitotoimitusta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti yhteistyössä Terveystoimen ja hyvinvointilaitoksen kanssa. (L 30.12.2013/1287, 1§ & 25§.)

4.5 Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain (L 30.12.2014/1301) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää sosiaalista turvallisuutta sekä hyvinvointia, edistää osallisuutta ja vähentää eriarvoisuutta. Lain tarkoituksena on turvata yhdenvertaisin perustein riittävät, tarpeenmukaiset ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Lain tarkoituksena on myös edistää asiakaskeskeisyyttä ja asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa sekä parantaa yhteistyötä kunnan ja sosiaalihuollon välillä. Laissa määritellään myös asiakkaan etua sekä sosiaalihuollon keskeisten periaatteiden toteuttamisesta. (L 30.12.2014/1301, 1,4 & 30 §.)

5 VARHAISKASVATUS JA SITÄ OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Varhaiskasvatus on palvelukokonaisuus, jota tarjotaan 0–6- vuotiaille lapsille aina peruskoulun alkamiseen saakka. Kokonaisuuteen kuuluu hoito, kasvatus ja opetus. Varhaiskasvatuksen toiminta on suunniteltua, tavoitteellista ja erityispedagogiikkapainotteista. Varhaiskasvatusta toteuttavien yksiköiden tehtävänä on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen, lapsen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Yhteistyö varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa tukee vanhempien kasvatustyötä ja mahdollistaa heille opiskelun tai työelämän. (Opetushallitus 2020 c.)

5.1 Oikeus varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatuslaissa on säädetty 12 § lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Lakia muutettiin 1.9.2020 poistamalla subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajoitus. Muutoksen voimaantulosta alkaen kaikilla lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen tarpeen mukaan joko osa-aikaisena tai kokoaikaisena. Oikeus osallistumiseen ei ole enää riippuvainen siitä, onko lapsen huoltaja esimerkiksi osa-aikais töissä, hoitovapaalla, työttömänä tai opiskelijana. Lakimuutoksen tavoitteena on vahvistaa lasten yhdenvertaisuutta heidän perheensä tilanteesta ja vanhempien työmarkkina-asemasta riippumatta. (Minedu 2019.)

Varhaiskasvatuslain pykälässä 12 säädetään, että oikeus varhaiskasvatukseen on niillä lapsilla, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä. Erityisten olosuhteiden varjolla myös sitä vanhemmilla lapsilla on mahdollisuus saada varhaiskasvatusta. Kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta kokonaispäiväisesti. Momentissa 12 säädetään myös, että varhaiskasvatuksessa täytyy järjestää vuorohoitoa iltaisin, öisin, viikonloppuisin sekä arki- ja juhlapyhinä päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa. (L13.7.2018/540, 12 §.)

5.2 Varhaiskasvatuksen esiopetus

Esiopetuksella tarkoitetaan opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuutta. Opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuuteen sisältyvät eri osa-alueet, joiden tavoitteet liittyvät yhteen ja täten muodostavat toimintakulttuurin perustan esiopetukseen. Esiopetus on maksutonta opetusta, johon lapset osallistuvat vuotta ennen peruskoulun aloittamista. Esiopetuksen tarjoaman opetuksen tavoitteena on tarjota lapsille tilaisuuksia vahvistaa sosiaalisia taitoja, antaa mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen, edistää huoltajien kanssa yhteistyössä lapsen kehittymisen-, kasvun- ja oppimisen edellytyksiä sekä vahvistaa lapsen käsitystä itsestään oppijana ja hänen myönteistä minäkuvaansa. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus tarpeiden mukaan saada yleistä-, tehostettua-, ja erityistä tukea. Esiopetuksesta on säädöksiä perusopetuslaista ja sitä ohjaa valtakunnalliset esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (Opetushallitus 2020 b.)

Varhaiskasvatuksen esiopetuksesta määrätään perusopetuslaissa. Perusopetuslaki koskee perusopetuksen ja oppivelvollisuuden säätämistä. Perusopetuslaki säätelee oppivelvollisuuden alkamista esiopetuksessa vuotta ennen perusopetuksen oppimäärää. Lisäksi laissa määritellään perusopetuksen suorittaneille tarkoitettua lisäopetuksesta, maahanmuuttajataustaisille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta, sekä kunnan järjestämisvastuulla olevasta aamu- ja iltapäivätoiminnasta. (L 21.8.1998/628, 1 §.)

Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuus on määrätty alkamaan esiopetuksesta. Esiopetukseen osallistumisesta määrätään tämän lain momentissa 26. Sen mukaan lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai esiopetuksen tavoitteet täyttävään toimintaan perusopetuksen alkamista edeltävänä vuonna. Lain mukaan pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus esiopetukseen sinä vuonna, kun lapsi täyttää viisi vuotta. (L 21.8.1998/628, 26 §.)

5.3 Varhaiskasvatuksen henkilökunta

Varhaiskasvatuslaissa (L 13.7.2018/540) määritellään, että kunnan on huolehdittava riittävästä kelpoisuusvaatimukset täyttävästä henkilökunnasta varhaiskasvatuksessa, jotta varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet pystytään saavuttamaan. Lain mukaan varhaiskasvatuksenyksiköissä pitää työskennellä ainakin seuraavilla tittleillä toimivat henkilöt: varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi, varhaiskasvatuksen lastenhoitaja, perhepäivähoitaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja päiväkodin johtaja. (L 13.7.2018/540, 25§.)

Asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 7 §:ssä säädetään esiopetusta antavan opettajan kelpoisuudesta. Tämän asetuksen mukaan varhaiskasvatuksen esiopetusta antava opettaja on pätevä antamaan opetusta, mikäli hänellä on lain mukainen pätevyys antaa luokanopetusta. Opettaja voi olla soveltuva myös, mikäli opetusryhmään ei kuulu perusopetusta saavia oppilaita ja henkilöllä on vähintään soveltuva kasvatustieteen kandidaatin tutkinto sekä opettajan opinnot tai lastentarhanopettajan kelpoisuus, mikä edellyttää kandidaatin tutkinnossa pääaineena kasvatustiedettä, erityisesti varhaiskasvatusta tai muuta soveltuvaa kasvatustieteellistä oppiainetta. Tämän lisäksi vaaditaan 35 opintoviikon laajuiset varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavia opintoja. (L 14.12.1998/986, 7§; L 19.8.2004/794, 19§; L 21.4.1995/576, 11§.)

Lisäksi päteväenä voidaan pitää henkilöä, joka on suorittanut lastentarhanopettajan tutkinnon ja mikäli opetusryhmään ei kuulu perusopetuksen oppilaita, mikäli henkilö on toiminut 1.8.2000 tai viimeisen kolmen vuoden aikana ennen kyseistä päivämäärää varhaiskasvatusyksikön johtotehtävissä tai muissa laajaa tietoutta edellyttävissä hoito-, huolenpito-, kasvatusta-, opetus ja kuntoutustehtävissä. Henkilön täytyy olla käynyt myös yliopisto tai yliopiston kanssa yhteistyössä toimiva muu koulutus, joka on järjestetty ennen vuotta 2004 ja sisältänyt 15 opintoviikon laajuiset esiopetuksen opinnot. Tämän lain mukaan sosionomi (AMK) ei ole kelpoinen toimimaan varhaiskasvatuksen esiopetuksen opettajana nimikkeellä varhaiskasvatuksen sosionomi tai varhaiskasvatuksen opettaja, ellei henkilöä ole valittu ammat-

tikorkeakouluun viimeistään vuonna 1999 ja suorittanut tutkinnon lisäksi varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoja yhteensä 50 opintoviikkoa sekä suorittanut esiopetuksen opinnot. (L 14.12.1998/986, 7§.)

5.4 Varhaiskasvatustilaki

Varhaiskasvatustilain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista opetuksen, kasvatuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Lain mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. (L 13.7.2018/540, 2§ & 4§.)

Varhaiskasvatustilain tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista, kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Lain tarkoitus on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Tavoitteena on myös toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatustilalla halutaan varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö sekä turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä. (L 13.7.2018/540, 3§.)

Tavoitteena on myös antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Tavoitteena on tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatustilain tavoitteena on kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. (L 13.7.2018/540, 3§.)

Varhaiskasvatuslailla varmistetaan lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. Päiväkodissa järjestettävässä esiopetuksessa sovelletaan varhaiskasvatuslain säännöksiä päiväkodin ryhmäkoosta ja henkilöstömitoituksesta, tarkastusoi-keudesta, tarkastuksen toimittamisesta, huomautuksesta ja huomion kiinnittämisestä sekä määräyksen antamisesta. (L 13.7.2018/540, 3§.)

5.5 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lasten oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, erityiseen suojeluun sekä turvalliseen kasvuympäristöön. Lain mukaan lasten ja heidän perheidensä kanssa työskentelevien viranomaisten on pyrittävä tarjoamaan varhaisessa vaiheessa tarpeellista ja riittävää apua, tarpeen vaatiessa ohjattava lapsi perheineen lastensuojelun piiriin sekä tuettava vanhempia ja huoltajia kasvatustehtävässä. Lastensuojelu tukee vanhempien ja huoltajien lisäksi myös lasten hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia tahoja järjestämällä heille tarvittavia tukitoimia sekä palveluita. (L 13.4.2007/417, 1-2 §.)

Lastensuojelua toteuttaessa ja sen tarpeen arvioimista tehdessä otetaan ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Etua arvioitaessa kiinnitetään huomiota millä tavalla eri ratkaisut ja toimenpiteet turvaavat lapselle läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin. Huomiota kiinnitetään myös lapsen mahdollisuuden saada hellyyttä ja ymmärrystä, iän ja kehitystason mukaista huolenpitoa ja valvontaa. Lapsen etua arvioitaessa kiinnitetään huomiota myös turvalliseen kasvuympäristöön, ruumiilliseen ja henkiseen koskemattomuuteen, kasvamisen ja itenäistymisen vastuullisuuteen sekä lapsen mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omiin asioihin. Edun arvioimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurilinen ja uskonnollinen tausta. (L 13.4.2007/417, 4 §.)

Lastensuojelulaissa määrätään, että kunnan on laadittava lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan kunnan toimintaa koskeva suunnitelma. Suunni-

telman tarkoituksena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia, lastensuojelun järjestämistä ja kehittämistä. Suunnitelman voi tehdä myös yhdessä useamman kunnan kanssa ja se tarkistetaan vähintään neljä kertaa vuodessa. Hyvinvointisuunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta ja kasvuoloista, lastensuojelun tarpeesta omassa kunnassa, kohderyhmän ongelmia ehkäisevistä ja hyvinvointia edistävästä palveluista sekä toimista. Suunnitelmaan täytyy kirjata suunnittelukaudelta tiedot myös lastensuojeluun varattavista voimavaroista, yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa, lastensuojelun palvelujärjestelmästä sekä hyvinvointisuunnitelman seurannasta ja toteuttamisesta. (L 13.4.2007/417, 12 §.)

Lastensuojelulaissa on säädetty lastensuojelun ilmoitusvelvollisuudesta. Laissa määrätään, että koulun opetushenkilöihin kuuluvat ovat velvollisia ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat saaneet työtehtävässään tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (13.4.2007/417, 25 §.)

5.6 Vaasan kaupungin esiopetussuunnitelma

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteena on laadukas ja yhtenäinen esiopetuksen yhdenvertainen toteutuminen koko Suomessa. Perusteet ovat opetushallituksen määräämät ja näiden mukaan kuntien tehtävänä on laatia paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma ja toteuttaa esiopetusta tämän mukaisesti. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on määritelty esiopetuksen keskeinen sisältö, tehtävät, tavoitteet, kasvua ja oppimista tukevasta toimintakulttuurista, esiopetuksen toteuttamisen periaatteista, lapsen kasvun ja oppimisen tuesta huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyö sekä oppilashuollon keskeiset periaatteet ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteet. (Opetushallitus 2020 a.)

Vaasan kaupungin esiopetussuunnitelma pohjautuu Opetushallituksen antamaan valtakunnalliseen määräykseen paikallisesta opetussuunnitelmasta. Esiopetus suun-

nitellaan ja toteutetaan esiopetussuunnitelman mukaan. Paikallisessa esiopetussuunnitelmassa on selvitetty, miten nämä toteutetaan Vaasan kaupungin järjestämässä esiopetuksessa. (Vaasa 2016.)

Vaasan kaupungin esiopetussuunnitelmassa määritellään, että esiopetusta annetaan suomen kielen lisäksi ruotsin ja englannin kielellä. Kielikylpyä järjestetään ruotsin kielellä. Suunnitelmaa luodessa on otettu huomioon sivistystoimen, Vaasan kaupungin ja varhaiskasvatuksen tavoitteet sekä strategiat. Esiopetus järjestetään pääsääntöisesti päiväkodeissa. (Vaasa 2016.)

Vaasalaisen esiopetuksen oppimiskäsitys ja arvot pohjautuvat esiopetuksen valtakunnallisiin perusteisiin. Vaasassa esiopetuksessa painottuu erityisesti monikulttuurisuus, oppimisen ilo, turvallisuus, vuorovaikutus, hyvinvointi ja toisten kunnioittaminen. Esiopetuksen laadusta sekä toteutuksesta vastaa päiväkodinjohtaja. Esiopetuksessa työskentelevien henkilöiden ammatillista osaamista kehitetään ja pidetään yllä säännöllisillä täydennyskoulutuksilla. Kuraattorin työ pohjautuu esiopetussuunnitelman oppilashuoltotyön määritelmään. (Vaasa 2016.)

Vaasan esiopetuksen toteutuksessa on käytössä sisäisiä ohjeistuksia, joita ovat lapsen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja lapsen polku esiopetuksesta perusopetukseen. Ohjeistuksiin on koottu minimiyhteistyö perusopetuksen, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen välillä. Esiopetuksen toimintaa arvioidaan säännöllisesti ja kehitetään vastaamaan uusinta opetussuunnitelmaa. Arviointimenetelminä Vaasassa käytetään työntekijöiden itsearviointia, tiimin itsearviointia, kehittämispäiviä, kehityskeskusteluita ja huoltajilta sekä lapsilta saatua palautetta. Apuna käytetään myös esiopetuksen pedagoginen toiminta- lomaketta ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. (Vaasa 2016.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyössä toteutettu tutkimus oli luonteeltaan kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa menetelmäsuuntausta, jossa tarkoituksena on ymmärtää tutkittavan kohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä kokonaisvaltaisen tiedonhankinnan avulla. Aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Lähtökohtana on kuvata todellista elämää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tietoa kerätään ihmisiltä. Perustana on, että tutkija pitää omia havaintoja ja keskusteluita luotettavampana kuin mittausvälineillä hankittua tietoa. Ihmisen käyttämistä tiedon keruun instrumenttina saa tutkimuksessa tutkittavien omat näkökulmat ja äänet esiin. Tutkimuksessa voidaan käyttää apuna erilaisia testejä ja lomakkeita. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan käyttää induktiivista analyysia, jonka avulla saadaan uusia vastauksia tai paljastetaan tosiasioita. (Koppa 2015; Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160 & 164-165.)

Opinnäytetyön tutkimuksen kysely toteutettiin verkkokyselynä ja e- kyselylomake lähetettiin tutkimukseen osallistuvien esiopetusryhmien johtajille sähköisesti. Kyselylomakkeella kerätään tietoja tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, asenteista, käsityksistä ja mielipiteistä. Lomakkeen etuna oli se, että näin pystyttiin keräämään laajempaa tutkimusaineistoa useiden henkilöiden ja kysymysten myötä. Kyselyn toteutuksen uhkana on kato, sillä monella on mahdollisuus jättää vastaamatta. (Hirsijärvi ym. 2009, 195-197.)

Kvalitatiivinen tutkimus vastaa kysymyksiin mikä ja miten. Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa kvalitatiivisella tutkimuksella pyrittiin saamaan kokonaisvaltainen kuva kuraattorin roolista esiopetusryhmässä ja mitä varhaiskasvatuksen henkilöstöt toivoivat enemmän kuraattoreilta. Tutkimusaineisto kerättiin varhaiskasvatuksen opettajilta, erityisopettajilta ja varhaiskasvatustyksiköiden johtajilta e- kyselylomakkeella. E- lomakkeen avoimet kysymykset mahdollistivat vastaajan oman äänen ja mielipiteen esille tuomisen. Kyselyssä pyydettiin arviointeja ja perusteluja vastauksille ja mielipiteille.

6.1 Tutkimuksen kohde

Vaasan kaupungin organisaatio rakentuu sivistystoimesta, teknisestä toimesta, sosiaali- ja terveystoimesta ja konserniohjauksesta. Sivistystoimi vastaa Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksesta. Kaupunginhallitus johtaa kaupungin hallintoa ja valmistelee käsiteltävät asiat valtuustolle. Ylintä päätösvaltaa organisaatiossa käyttää valtuusto, jossa on 59 jäsentä. Heidän tehtävänä on vastata Vaasan asioista sekä kaupungin taloudesta ja toiminnosta. (Vaasa 2020 a.)

Tämän opinnäytetyön tutkimuskohteena oli Vaasan kaupungin järjestämisvastuulla olevat julkiset suomenkieliset esiopetusryhmät, joita on yhteensä 16. Nämä opinnäytetyön tutkimukseen osallistuvat esiopetusryhmät ovat Inkerinpuiston, Punahilkan, Alkulan, Esikon, Huvikummun, Ristinummen, Tervajoen, Villin lännen, Satamapuiston, Pikkukasarmin, Isolahden, Länsimetsän, Merikaarron, Teeriniemen, Metsäkallion ja Paakaran päiväkodeista. Suomenkielisten ryhmien lisäksi Vaasassa on yhdeksän ruotsinkielistä esiopetusryhmää, jotka jätimme tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Ruotsinkielisten esiopetusryhmien lisäksi tutkimuksesta rajattiin pois yksityiset esiopetusryhmät. Syynä rajaukseen oli liiallisen tutkimusotannon välttäminen ja tutkittavien esiopetusryhmien yhtenäisyys toiminnassa. (Vaasa 2020 b.)

Vastaajiksi kyselylomakkeeseen valikoituivat varhaiskasvatuksenopettajat, erityisopettajat sekä kyseisten esiopetusryhmien varhaiskasvatusyksikössä työskentelevät johtajat. Vastaajista karsittiin lastenhoitajat sekä muu varhaiskasvatusyksiköiden henkilökunta, sillä valitut vastaajat ovat mukana opinnäytetyössä esiintyvien teemojen parissa, kuten oppilashuoltoryhmä. Muun muassa lastenhoitajien työnkuvaan ei kuulu näihin osallistuminen, joten he eivät olisi välttämättä osanneet vastata kysymyksiin.

Vuonna 2019 Vaasan varhaiskasvatuksen yksiköissä oli yhteensä 3282 lasta, joista 759 kuuluivat esiopetusryhmään. Näistä lapsista 4 % olivat pelkästään esiopetuksessa. Vaasan varhaiskasvatuksessa lapset ilmoitetaan esiopetukseen lapsen asuinalueen mukaan, eikä tiettyä yksikköä voi valita ilmoittautumisen yhteydessä. Perusopetusta valmistavaa opetusta Vaasassa tarjoavat päiväkodit, joissa osana varhaiskasvatusyksikköä toimivat esiopetusryhmät. Päiväkodeissa järjestetty esiopetus

mahdollistaa pienryhmäopetuksen sekä koko lapsiryhmälle suunnatun opetuksen. Esiopetuksen toteutumisesta, sisällön suunnittelusta sekä arvioinnista vastaavat esiopetuksessa työskentelevät varhaiskasvatuksen opettajat. Toimintaa toteuttavat koko varhaiskasvatusyksikössä työskentelevä henkilöstö. (Vaasa 2020 a; Vaasa 2016, 11.)

6.2 Aineiston kerääminen

Tutkimuksen pohjatietona käytettiin jo olemassa olevia luotettavia ja monipuolisia internet- ja kirjallälhteitä. Opinnäytetyössä hyödynnettiin aiheesta koulukuraattorin työ aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia. Varsinaisen tutkimuskysymyksemme selvittämiseksi aineisto kerättiin verkossa tehtävän e- kyselylomakkeen avulla. Saatekirje (Liite 1.), joka sisälsi linkin e- kyselylomakkeeseen (Liite 2.) lähetettiin sähköpostitse aikaisemmin määritellyille kuudelletoista varhaiskasvatusyksikön johtajille, jotka välittivät saatekirjeen esiopetusryhmien opettajille sekä erityisopettajille.

Esikouluihin lähtevässä kyselyssä hyödynnettiin arviointiasteikkokysymyksiä jonkin verran. Käytännössä esiopetusryhmiä pyydettiin valitsemaan valmiilta asteikolta numero, joka kuvastaa parhaiten heidän mielipidettään kysyttävään asiaan. Kyselyn alussa selvitettiin jokaisen numeron merkitys, jotta kaikki ryhmät vastavat saman asteikon mukaan. Pääsääntöisesti kyselylomake koostui avoimista kysymyksistä.

6.3 Aineiston analysointi

Esiopetusryhmien ja kuraattorin yhteistyön kehittämiseksi tavoiteltiin kattavia vastauksia, joita oli tarkoitus saada avoimien kysymysten avulla. Avoimien kysymysten lisäksi kyselyssä oli numeerisia kysymyksiä aineiston yhtenäistämiseksi. E- lomakekyselyssä oli myös valmiita vastausvaihtoehtoja ja monivalintakysymyksiä. Vastausvaihtoehtojen numerointi helpotti tutkimustulosten analysointia. Numeroiden avulla oli mahdollista saada selkeä ja kokonaisvaltainen kuva eri opetusryhmien tilanteesta ja tyytyväisyydestä kuraattorin tukeen sekä palveluihin. Aineiston analysointimenetelmäksi valikoitiin aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkimuksen aineisto vastaa tutkittavan ilmiön kysymyksiin ja aineistoa analysoidessa on tarkoituksena tuoda aineistossa esiintyvät merkitykset esiin tiivistetysti ja yleistetysti ilman informaatioarvon menetystä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä keskeistä on, että esiin nousevat keskeisimmät asiat riippumatta siitä, mitä aikaisemmat tutkimukset ja teorian tiedot osoittavat. Keskeistä on myös luoda hajanaisesta aineistosta mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatioarvon omaavaa tietoa tutkittavasta aineistosta. Aineistoa analysoitaessa pyritään selkeyttämään aineistosta tutkimuksen kannalta oleelliset asiat sekä kuvata aineistossa esiintyvät yhtäläisyydet ja eroavaisuudet sekä kuvata niiden merkitystä sanallisesti selkeiden ja luotettavien johtopäätösten tekemiseksi. (Leinonen 2018; Tuomi & Sarajärvi 2017, 271-272)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen prosessi, joka etenee kahdeksan vaiheen kautta. Ensimmäiseksi perehdytään aineistoon aineistosta riippuen joko kuuntelemalla tai lukemalla ja kirjoittamalla teksti sana sanalta auki. Toisessa vaiheessa dokumentit ja haastattelut tai muunlainen aineisto luetaan ja perehdytään sisältöön. Tämän vaiheen jälkeen etsitään ilmaisuja, joita voidaan pelkistää ja alleviivata ne. Tätä vaihetta kutsutaan myös alkuperäisdatan pelkistämiseksi, eli redusoinniksi. Aineisto pelkistetään karsimalla kaikki tutkimuksen kannalta epäolennainen pois tiivistämällä tai pilkkomalla aineisto osiin. Neljännessä vaiheessa pelkistetyt ilmaukset listataan allekkain ja luodaan perusta klusteroinnille, mikä onkin aineistolähtöisen sisällönanalyysin seuraava vaihe. Viidennessä vaiheessa etsitään pelkistetyistä ilmaisuista samankaltaisuuksia sekä erilaisuuksia. Klusteroinnissa ilmiöt, jotka kuvaavat samaa asiaa ryhmitellään ja yhdistetään samaksi käsitteeksi. Nämä käsitteet muodostavat analyysissä esiintyvät alaluokat. Kuudennessa vaiheessa aineistoa abstrahoidaan, mikä tarkoittaa, että ilmaisut ryhmitellään tai yhdistetään ja muodostetaan näistä alaluokat. Abstrahointia jatkamalla seuraavassa vaiheessa niistä muodostetaan yläluokat ja viimeisessä vaiheessa nämä yhdistetään pääluokiksi ja muodostetaan kokoavat käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 273-281.)

Tässä opinnäytetyössä aineiston analysoinniksi aineisto käytiin läpi lukemalla jokaisen vastanneen varhaiskasvatustyöyksikön esiopettajan, erityisopettajan ja varhaiskasvatustyöyksikön johtajan antamat vastaukset. Aineistosta pyrittiin löytämään yhtäläisyydet ja ne yhdistettiin teemoittelun avulla tehtyihin alaluokkiin. Alaluokkiin sijoitettujen vastausten perusteella tehtiin johtopäätöksiä ja tutkittiin vastausten sanallista merkitystä. Tutkimustuloksien analysointi aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla antoi selkeän kuvan Vaasan kaupungin esiopetusryhmissä työskentelevien ammattilaisten toiveista ja tarpeista kuraattorin työlle ja sen kehittämiseksi.

6.4 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Opinnäytetyön aiheesta on aikaisemmin laadittu jonkin verran eri tasoisia opinnäytetöitä. Suurin osa näistä töistä on toiminnallisia kehittämishankkeita, jotka käsittelevät pääasiassa yleisellä- tai kuntatasolla kuraattorin roolia, palveluita ja työnkuvaa ja näiden kehittämistä esiopetuksessa. Tässä luvussa esitellään tarkemmin tämän opinnäytetyön kannalta muutama mielenkiintoinen aikaisemmin tehty tutkielma.

Suhola (2017) on tehnyt väitöskirjan asiakaslähtöisyydestä ja monialaisesta yhteistyöstä oppilashuollossa, jossa käsitellään oppilashuoltoprosessia systeemisenä palvelukokonaisuutena. Suholan tavoitteena oli lisätä ymmärrystä oppilashuollon toimivuudesta, haasteista ja nykyisestä tilasta. Hän halusi tuoda haasteita esille erityisesti monialaisen yhteistyön ja asiakasohjautuvuuden näkökulmista. (Suhola 2017.)

Kittilä on tehnyt laadullisen Pro gradu- tutkielman aiheesta koulukuraattorin työ esi- ja alkuopetuksessa moniammatillisesta näkökulmasta (2019). Työn tavoitteena oli tehdä näkyväksi, mitkä asiat toimivat moniammatillisessa työssä ja mitkä eivät. Tutkimustuloksissa tuli ilmi, että moniammatillista yhteistyötä pidetään arvossa. Keskeiseen rooliin moniammatillisessa yhteistyössä nousi hyvien yhteistyötaitojen osaaminen, jotka vastaajien mielestä muodostuu muiden ammattitaidon kunnioittamisesta, tasa-arvoisesta kohtelusta, luottamuksellisesta ilmapiiristä sekä hyvistä vuorovaikutustaidoista. Kittilä tarkasteli asiaa painottaen kuraattorin näkökulmaa. (Kittilä 2019.)

Pulkkinen, Remes ja Sissonen tekivät YAMK -tasoisen kehittämishankeen aiheesta: Esiopetuksen kuraattorityön kehittäminen Päijät-Hämeen alueen kunnissa – Esiopetuksen kuraattorin vuosisuunnitelma kuraattorin ja esiopetuksen henkilöstön työtä ohjaamassa (2018). Hankkeen avulla pyrittiin kehittämään kuraattorin työtä ja luoda vuosisuunnitelma Päijät-Hämeen kuntien alueella esiopetuksessa toimiville kuraattoreille työvälineeksi. Projektin aikana onnistuttiin vahvistamaan alueen toimijoiden verkostoitumista. Myös kuraattorin ja huoltajan välinen yhteistyö helpottui kuraattorin toimenkuvan selkeytymisen myötä. (Pulkkinen, Remes & Sissonen 2018.)

Mäkinen ja Niinivirta (2018) ovat luoneet AMK -tasoisella opinnäytetyöllään esiopetuksen mallin Turun kaupungille. Mallin tarkoituksena oli kehittää kuraattoripalveluita ajantasaisiksi sekä yhtenäistää toimintaa Turun kaupungin sisällä. Opinnäytetyössä teetettiin tutkimus, jonka tarkoituksena oli kartoittaa esiopettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien tietoa kuraattorin työstä ja sitä minkälaisessa roolissa esiopetuksessa työskentelevät näkevät kuraattorin. Kehittämistyön myötä syntyi yksinkertainen tulevaisuuden malli Turun kaupungille. (Mäkinen & Niinivirta 2018.)

Hovi, Lindén ja Ukkonen (2017) ovat tehneet AMK -tasoisen opinnäytetyön, jonka nimi on: Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ tutuksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Työn tarkoituksena oli tuottaa tietoa Kouvolan varhaiskasvatuksessa toimivien kuraattoreiden työstä varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Hovi, Lindén ja Ukkonen toteuttivat opinnäytetyössään työelämälähtöisen kehittämistehtävän, jonka lopputuloksesta luotiin esite varhaiskasvatuksessa toimivien kuraattoreiden työstä. Esitteen nimeksi tuli ”Varhaiskasvatuksen kuraattori; lapsen, perheen & kasvattajan rinnalla kulkijana varhaiskasvatuksen henkilöstölle.” Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Kouvolan kaupungin kahden varhaiskasvatuksen kuraattorin sekä varhaiskasvatuksen- ja kuraattoripalveluiden työntekijöiden kanssa. (Hovi, Lindén & Ukkonen 2017.)

Nevalaisen ja Pussisen (2017) opinnäytetyö ”Kuraattoripalvelut päivähoidon esiopetuksen oppilashuollossa Joensuun seudulla” on AMK -tason toiminnallinen

opinnäytetyö, jonka tarkoituksena oli selkeyttää kuraattorin työnkuvaa esiopetuksen henkilökunnalle Joensuussa uuden oppilashuoltolain myötä. Nevalainen ja Pussinen loivat opinnäytetyössään oppaan esiopetuksen lastentarhanopettajille. Oppaan kriteereinä olivat tuotteen käytettävyys käyttöympäristössä ja kohderyhmässä, tuotteen informatiivisuus, selkeys, sisällön sopivuus kohderyhmälle, johdonmukaisuus sekä houkuttelevuus. (Nevalainen & Pussinen 2017).

6.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusta tehdessä noudatettiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimaa ohjeistusta, jonka tavoitteena on hyvän tieteellisen käytännön edistäminen, tutkimusvilpin ennaltaehkäiseminen, tutkimusetiikkaa koskevan keskustelun ja tiedotuksen edistäminen ja alan kansainvälisen kehityksen seuraaminen. Tutkimusta tehdessä noudatettiin rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012; Reisjärvi ym. 2009, 24.)

Tutkimuksessa noudatettiin ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Yleiset periaatteet ovat perustuslain mukaisia asetuksia, joiden mukaan tutkijan tulee kunnioittaa tutkimuksessa mukana olevien henkilöiden itsemääräämisoikeutta sekä ihmisarvoa. Kunnioitamme aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä luonnon monimuotoisuutta. Tutkimus toteutettiin niin, että siitä ei aiheutunut riskejä, vahinkoja tai muuta haittaa tutkittavana olevalle henkilölle tai yhteisölle. Tutkimusta tehdessä sovellettiin tieteellisen tutkimuksen mukaisia kriteeristöä ja eettisesti kestävää tiedonhankintaa, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 7; Reisjärvi ym. 2009, 24.)

Tutkimusjulkaisussa ei käynyt ilmi tutkittavien ryhmien vastaajien henkilötiedot. E-kyselylomake toteutettiin siten, että vastaajalla oli mahdollisuus jättää vastaa-matta, missä esiopetusryhmässä kyseinen henkilö työskentelee. Opinnäytetyön raportoinnissa ei eritelty esiopetusryhmien vastauksia ryhmäkohtaisesti vaan vastaukset koottiin yhteen vastausryhmittäin, jolloin esiopetusryhmien sekä vastaajien anonymiteetti ja ammatti-identiteetti säilyivät. Tutkimuksen tarkemmat tulokset

olivat käytettävissä ainoastaan tutkimuksen tekijöille ja tutkimustuloksista koostuva aineisto tuhottiin ja hävitettiin asianmukaisesti.

Tutkimus ja sen tulokset raportoitiin tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Opinnäytetyöhön käytettävät tiedot hankittiin eettiset periaatteet huomioon ottaen. Tutkimustulokset julkaistiin avoimesti ja tutkimus toteutettiin huolellisesti ja tarkasti rehellisiä toimintatapoja käyttäen. Opinnäytetyössä hyödynnettiin luotettavia arviointimenetelmiä. Tutkimusta tehdessä huomioitiin aiheesta aikaisemmin tehdyt tutkimukset.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin e- kyselylomakkeen avulla, joka lähetettiin Vaasan kaupungin järjestämävastuulla oleviin julkisiin varhaiskasvatusyksiköiden esiopetusryhmiin. Tutkimuslomakkeessa kysymyksiä oli yhteensä 15 (Liite 2). Esitiedoissa vastaaja sai halutessaan kertoa, missä varhaiskasvatusyksikössä työskentelee. Esitiedoissa kysyttiin myös vastaajan roolia esiopetusryhmässä. Loput kysymykset e- lomakkeessa antoivat vastaukset tutkimuskysymyksiin. Kysymyksistä yksi oli skaala -tyyppinen, yhdeksän kysymystä olivat avoimia ja loput kysymyksistä olivat monivalintakysymyksiä.

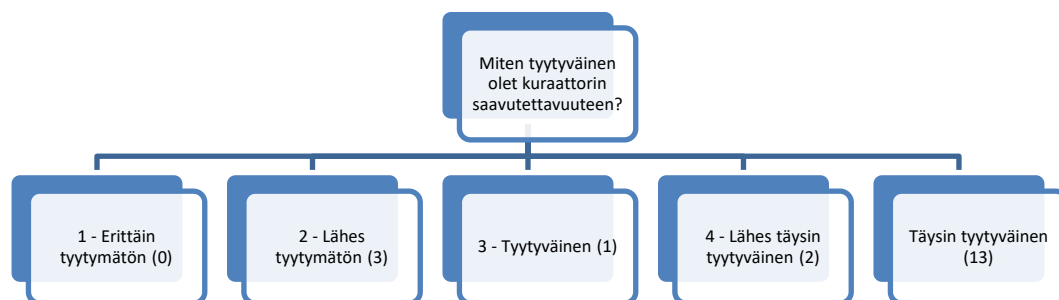
Vastauksia tuli yhteensä 19 kappaletta, joista yhdeksän vastausta oli varhaiskasvatuksen opettajilta. Neljä vastauksista oli varhaiskasvatuksen erityisopettajilta ja kuusi varhaiskasvatusyksikön johtajilta. Jokaisen aineistossa esiintyvän kysymyksen saatu vastaus käytiin läpi aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Kaikista kysymyksestä tehtiin kaavio, joista ilmenevät sekä kysymys, että vastaus. Vastaukset aseteltiin teemoittain. Kaavioissa ilmenevät numerot kertovat, miten moni vastaaja oli antanut samanlaisen vastauksen. Jokaiseen teemaan eriteltiin myös suoria lainauksia vastauksista, jotka on kirjoitettu kursivoituin fontein sekä lainausmerkein tutkimustuloksia havainnollistavan kaavion alle.

7.1 Kuraattorin saavutettavuus

Ensimmäinen pääteema käsitteli kuraattoreiden saavutettavuutta. Tämän osion tarkoituksena oli kartoittaa esiopetusryhmässä työskentelevien ammattilaisten tyytyväisyyttä kuraattoripalveluiden saavutettavuudesta sekä tarpeesta kehittää toimintatapoja paremman saavutettavuuden tavoittamiseksi. Ensimmäisellä kysymyksellä kuraattorin saavutettavuudesta selvitettiin, miten hyvin kuraattori on ollut saavutettavissa. Kysymys oli skaala- tyyppinen ja vastaajaa pyydettiin arvioimaan, miten tyytyväinen hän on kuraattorin saatavuuteen asteikolla 1–5. Asteikko 1 tarkoitti, että ei lainkaan ja asteikko 5 kuvasi täyttä tyytyväisyyttä.

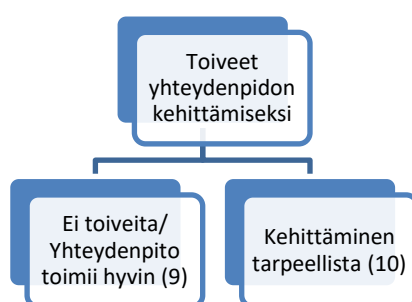
Kukaan kyselyyn vastanneista ei kertonut olevansa erittäin tyytymätön kuraattorin saavutettavuuteen, mutta kolme vastaajaa kertoi olevansa lähes tyytymättömiä.

Yksi vastaajista kertoi keskiasteikolla olevansa tyytyväinen ja kaksi vastaajaa oli lähes täysin tyytyväisiä. Suurin osa, eli 13 vastaajaa kertoi olevansa täysin tyytyväisiä kuraattorin saavutettavuuteen.

Kuvio 4. Henkilöstön tyytyväisyys kuraattorin saavutettavuuteen.

Toisessa kysymyksessä haluttiin selvittää, miten esiopetusryhmät haluavat jatkossa kehittää yhteydenpitoa. Kysymys oli avoin kysymys, koska tarkoituksena oli saada vastaajilta mahdollisia kehitysideoita yhteydenpidon kehittämiseksi. Aikaisemmassa kysymyksessä vastaajat kertoivat, että kuraattori on hyvin saavutettavissa, mutta tämän kysymyksen vastauksissa yhteydenpidon kehittämiseksi tuli yli puolelta vastaajista parannusehdotuksia. Yhdeksän vastaajaa oli sitä mieltä, että nykyinen yhteydenpito toimii hyvin ja heillä ei ollut toiveita yhteydenpidon kehittämiseksi.

Kuvio 5. Varhaiskasvatuksen henkilöstön toiveet yhteydenpidon kehittämistä varten.

Ei toiveita/yhteydenpito toimii hyvin. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että yhteydenpito toimii hyvin entisellään eikä heillä ollut ideoita yhteydenpidon kehittämiseksi.

”Nykyinen on toiminut hyvin. Pääasia, että on saavutettavissa helposti.”

”Ei toiveita. Kuraattori on hyvin tavoitettavissa.”

”On toiminut, sähköpostilla esim. tavoittaa.”

Kehittäminen tarpeellista. Yli puolet vastaajista antoivat kehitysideoita kuraattorin ja esiopetuksen välisen yhteydenpidon kehittämiseksi.

”Kuraattori voisi tulla syksyllä uuden toimintakauden alussa kertomaan, mikä on hänen toimenkuvansa, sekä tulla näyttämään kasvonsa, että tiedetään kuka hän on ja kenelle voi soittaa.”

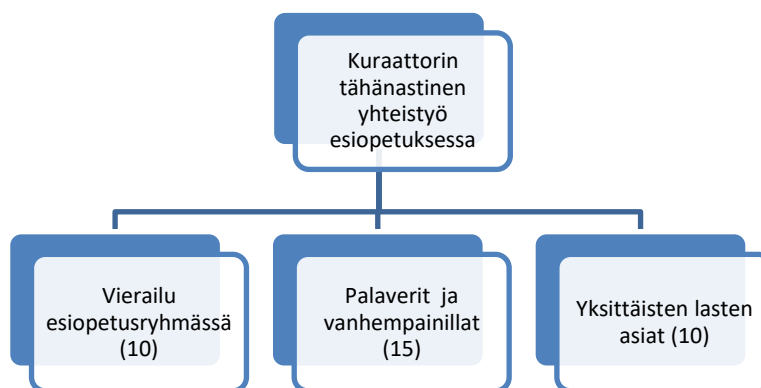
”Kuraattorin aktiivinen yhteydenpito esiopetusryhmään tarvittaessa. Min. 2x/toimintakausi.”

”Enemmän tapaamiskertoja kuraattorin kanssa esikouluvuoden aikana. Ollut paljon henkilövaihdoksia.”

”Wilma-viestintä.”

7.2 Kuraattorin työn sisältö esiopetuksessa

Kyselylomakkeen toinen pääkohta keskittyi kuraattorin työn sisältöön. Aihe valikoitui yhdeksi pääkohdaksi, koska kuraattoreiden kanssa käytävissä keskusteluissa ilmeni tarvetta selvittää, miten esiopetuksen henkilöstö kokee kuraattoreiden työpanoksen ja miten he voivat palvella esiopetusryhmien tarpeita tulevaisuudessa paremmin. Ensimmäinen kysymys oli avoin kysymys ja siinä kysyttiin, että millaista yhteistyötä esiopetuksen ryhmä on tehnyt kuraattorin kanssa. Kysymyksen avulla selvitettiin aikaisemmin tehtyjä yhteistyömuotoja.

Kuvio 6. Yksilökohtaista oppilashuoltotyötä koskeva yhteistyö kuraattorin ja esiopetuksen välillä tähän asti.

Kysymykseen tulleet vastaukset jaettiin teemoitteluun avulla alaluokkiin, joita olivat vierailu esiopetusryhmässä, palaverit ja vanhempainillat ja yksittäisten lasten asiat. Jokaiseen alaluokkaan tuli useita vastauksia, mutta eniten yhteistyötä kuraattorin kanssa on tehty palavereiden ja vanhempainiltojen muodossa.

”Kuraattori on tehnyt ryhmässä vierailun kerran vuodessa ja kertonut lapsille koulumaailmasta.”

”Kuraattori on käynyt esiopetusryhmässä, selviteltyt asioita ja osallistunut vanhempien keskusteluun tarvittaessa.”

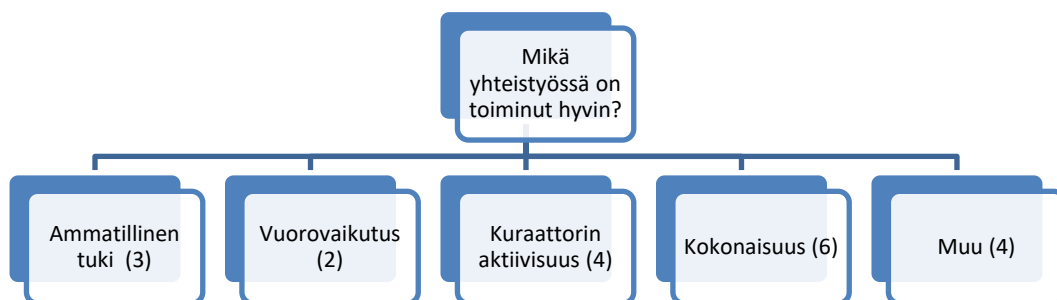
”Palaverissa mukana, esikouluryhmissä mukana kertomassa kouluun liittyvistä asioista.”

”Kuraattori on osallistunut eskarilaisten kevään siirtopalaveriin yhdessä koulun työntekijöiden kanssa.”

”Kuraattori on ollut aktiivisesti mukana ryhmäni toiminnassa. On ollut ihana jakaa asioita ja keskustella asioista jonkun kanssa. Olemme yhdessä pohtineet ratkaisuja ongelmiin. Kuraattori on osallistunut ryhmäni toimintaan ja hän on järjestänyt tuokioita yksittäisille lapsille. Kuraattori on ollut mukana vanhempien kanssa käytävissä keskusteluissa.”

Kuraattori on osallistunut eskarilaisten kevään siirtopalaveriin yhdessä koulun työntekijöiden kanssa.”

Toinen työn sisältöön liittyvä kysymys käsitteli kuraattoreiden ja esiopetusryhmien välisessä yhteistyössä hyvin toimivia asioita. Kysymys oli avoin kysymys, koska vastaajaa ei haluttu johdatella vastaamaan tietyllä tavalla. Vastaukset pystyttiin jakamaan alaluokkiin ammatillinen tuki, vuorovaikutus, kuraattorin aktiivisuus, kokonaisuus ja muu. Kaikista eniten vastauksia tuli ”kokonaisuus” alaotsikon alle.

Kuvio 7. Kuraattorin ja esiopetuksen yhteistyössä hyvin toimivat asiat.

Ammatillinen tuki. Erityisesti varhaiskasvatuksenopettajat olivat kokeneet saavansa kuraattorilta ammatillista tukea.

”Kuraattori tuo sosiaalipuolen asiantuntemusta lasten asioihin. Erityisesti lastensuojeluasioissa kuraattorin tuki on tärkeää. Kuraattori tuntee myös koulun puolen käytäntöjä ja tuo sitä näkemystä henkilökunnalle sekä vanhemmille. Hän on tärkeä ”silta” esiopetuksen ja koulun välillä.”

”Kuraattori on ollut tuttu, joten asioista on ollut helppo keskustella. Keskusteluista on saanut varmuutta omiin ratkaisuihin ja vinkkejä toimintaan. Kuraattori on ollut aktiivinen myös itse. Keskusteluissa vanhempien kanssa hän on tuonut koulun näkökulmia esiin.”

Vuorovaikutus. Vastauksissa tuotiin ilmi kuraattorin ja varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä lasten välistä hyvää vuorovaikutusta.

”Vuorovaikutus lasten ja aikuisten kanssa.”

”On ollut lapsille todella mieluista ja he ovat pitäneet kuraattorista ja rohkeasti kyselleet.”

Kuraattorin aktiivisuus. Muutama kyselyyn vastanneista kertoi olevansa erityisen tyytyväinen kuraattoriin aktiivisuuteen ja oma-aloitteellisuuteen.

”Kuraattori on helposti lähestyttävä ja on itse aktiivinen tarjoamaan palveluitaan.”

”Kuraattori osoitti kiinnostustaan tulla tapaamaan!!! Huipputyppi”

Kokonaisuus. Osa vastanneista koki, että kuraattorin kanssa tehtävässä yhteistyössä kaikki toimii hyvin.

”Kaikki on toiminut hyvin. On ollut henkilökunnan kanssa myös omat palaverit.”

”Helppo tehdä yhteistyötä, aina saa apua ja tukea, nopeallakin aikataululla.”

”Kaikki, yhteistyö on sujuvaa.”

Muu. Ammatillisen tuen ja vuorovaikutuksen rinnalle nostettiin myös muita hyvin toimineita asioita.

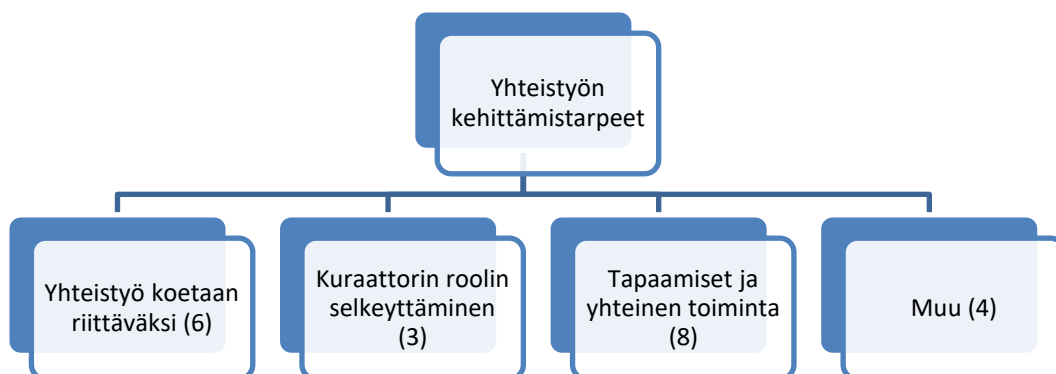
”Ennakointi.”

”Palaverit ovat olleet antoisia.”

”Kuraattori on ollut saatavilla.”

”Tutustumiskäynti.”

Viimeinen työn sisältöön liittyvä kohta käsitteli kuraattoreiden ja esiopetuksen välisen yhteistyön kehittämistä. Kysymyksen tavoitteena oli kuulla varhaiskasvatuksen henkilöstön toiveita ja mahdollisia kehitysideoita yhteistyön kehittämiseksi. Kysymys oli avoin kysymys, koska vastaajille ei haluttu antaa valmiita ideoita. Vastaukset pystyttiin jakamaan alaluokkiin: yhteistyö koetaan riittäväksi, kuraattorin roolin selkeyttäminen, tapaamiset ja yhteinen toiminta ja muu.

Kuvio 8. Kehityskohteita kuraattorin ja esiopetuksen välisessä yhteistyössä.

Yhteistyö koetaan riittäväksi. Osa päiväkodeista koki tämänhetkisen yhteistyön riittävänä ja hyvin toimivana, he eivät löytäneet kehittämisenkohteita.

”Toivon, että tämä jatkuu samaan malliin.”

”Olen tyytyväinen nykytilanteeseen.”

”Ei lisättävää, toimii ainakin meidän alueella.”

Kuraattorin roolin selkeytyminen. Kuraattorin roolin selkeyttämiselle koettiin tarvetta ja asian kehittämiseksi annettiin ideoita.

”Vieläkin hiukan sekavaa se, koska kuraattori astuu mukaan yhteistyöhön, pyydämmekö me häntä vai ottaako hän yhteyttä syksyllä, kun uusi ryhmä on tullut. Toivoisin vielä selkeämpää rajausta: ”ota kuraattoriin yhteyttä tällaisissa tapauksissa.” Voi olla, että tällainen info on tullut, mutta jos on, niin toivoisin, että se tulisi taas syksyllä.”

”Ehkä selkeyttä vielä kuraattorin rooliin lasten asioissa esiopetuksen osalta. Ryhmien ja henkilökunnan välillä vaihtelee paljon se, miten herkästi ja millaisissa asioissa kuraattoriin otetaan yhteyttä. Selkeyttä siihen, mikä on riittävän kokoinen huoli ottaa kuraattoriin yhteyttä? Milloin yhteyttä pitää aina ottaa, milloin voi tarvittaessa ottaa ja milloin ei tarvitse olla yhteydessä.”

”Ehkä vielä voisi tuoda selkeämmin esille, missä asioissa olemme yhteydessä.”

Tapaamiset ja yhteinen toiminta. Suurin osa kyselyyn vastanneista kertoi haluvansa tehdä yhteistyötä kuraattorin kanssa. Tapaamisille toivottiin myös enemmän säännöllisyyttä.

”Voisi olla säännöllistä toimintaa, eikä vain, jos ongelmia.”

”Säännölliset tapaamiset, että tulisimme tutummiksi toisillemme. Tällöin myös yhteydenottaminen spontaanisti on usein helpompaa.”

”Säännölliset yhteistyöpalaverit syksyllä ja keväällä.”

”Keväällä kun koulupäätökset on julkistettu, voisi vielä olla yksi tapaaminen tai että kuraattori osallistuisi tietojenvaihtopalaveriin.”

”Tiiviimpää yhteistyötä kouluun siirtyvien lasten asioissa.”

Muu. Vastauksissa nousi ilmi myös muita tarpeita ja ideoita yhteistyön kehittämiseksi.

”Että yhteistyölle tulisi selkeä vuosikellon mallinen kehys, jonka mukaan toimitaan.”

”Yhteisten ongelmien ratkominen ja tuki perheille jo eskarivaiheessa. Vanhemmille tutuksi myös jo eskariaikana.”

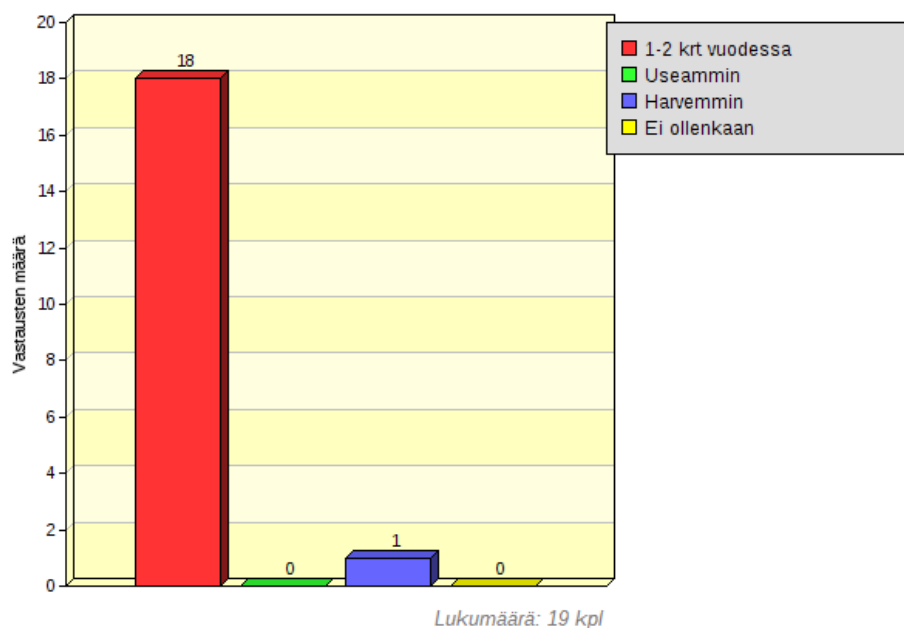
”Yhteistyön lisääminen erityisopettajien kanssa.”

”Kouluun tutustumisissa kuraattori voisi käydä esitetyssä oppilaille ja vanhemmille.”

7.3 Yhteisöllisen oppilashuollon toteutuminen esiopetuksessa

Kyselylomakkeen kolmas pääteema käsitteli yhteisöllisen oppilashuollon toteutumisesta esiopetuksessa. Aihe valikoitui yhdeksi pääteemaksi, koska yhteisöllinen oppilashuolto on tärkeää myös esiopetuksessa ja se ei ole vielä jalkautunut tarpeeksi

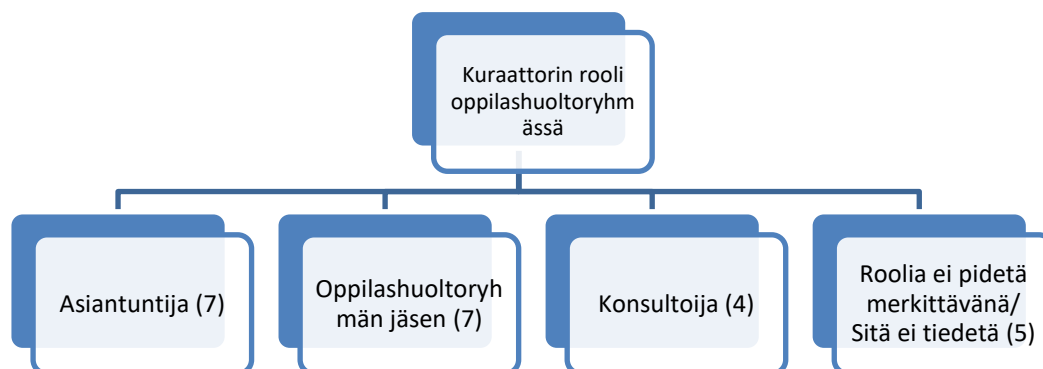
osaksi esiopetusta. Ensimmäisen aihetta käsittelevä kysymys koski yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoontumista varhaiskasvatyüksiköissä. Tarkoituksena oli kartoittaa varhaiskasvatyüksikön tilannetta yhteisöllisestä näkökulmasta. Kysymys oli skaala- tyyppinen kysymys, jossa oli vastausvaihtoehtoina asteikko 1-4. Asteikon numeroiden merkitykset oli selvennetty kyselylomakkeessa vastaajille.

Kuvio 9. Yhteisöllisen oppilashuollon kokoontumistiheys.

Tutkimustuloksista on nähtävissä, että yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kokoontuu jokaisessa kyselyyn vastanneessa esiopetusryhmässä. Kokoontumisia on pääsääntöisesti 1-2 kertaa vuoden aikana. Vain yhdestä esiopetusryhmästä vastattiin, että yhteisölliset oppilashuoltoryhmät kokoontuvat esiopetuksen osalta harvemmin kuin 1-2 kertaa vuodessa.

Toinen yhteisölliseen oppilashuoltoon liittyvä kysymys koski kuraattorin roolia yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä varhaiskasvatyüksiköissä. Kysymys oli avoin ja vastaukset pystyttiin jakamaan seuraaviin alaluokkiin: asiantuntija, oppilashuoltoryhmän jäsen, konsultoi ja roolia ei pidetä merkittävänä/sitä ei tiedetä. Eniten vastauksia tuli alaluokkiin asiantuntija ja oppilashuoltoryhmän jäsen.

Kuvio 10. Kuraattorin rooli yhteisöllisen oppilashuollon ryhmässä.

Asiantuntijuus. Monet vastaajista kokivat kuraattorin roolin asiantuntijana.

”Hän on ollut läsnä, ehdottanut, kertonut ja ottanut selvää asioista.”

”Asiantuntija oppilashuoltoasioissa, tuo koulun näkökulmaa esiin.”

”Kuraattori on ollut luomassa yhteistyötä kodin, päiväkodin ja koulun välillä.”

Oppilashuoltoryhmän jäsenyys. Kuraattoria pidetään osana oppilashuoltoryhmää.

”Ollut aina mukana oppilashuoltoryhmän kokouksissa aktiivisena asiantuntijana.”

”Kuraattori on osallistunut tasavertaisena ryhmän jäsenenä oppilashuoltoryhmään.”

”On ollut mukana meidän palavereissa!”

Konsultointi. Kuraattori konsultoi esiopetusryhmän henkilöstä sekä vanhempia.

”Konsultointi henkilöstölle, lapsiryhmän tapaaminen sekä yksittäisiin lasten asioita koskeviin palaverihin osallistuminen.”

”Tärkeä rooli, yhdessä keskustelemassa ja pohtimassa asioita esikoulun tiimoilta yms.”

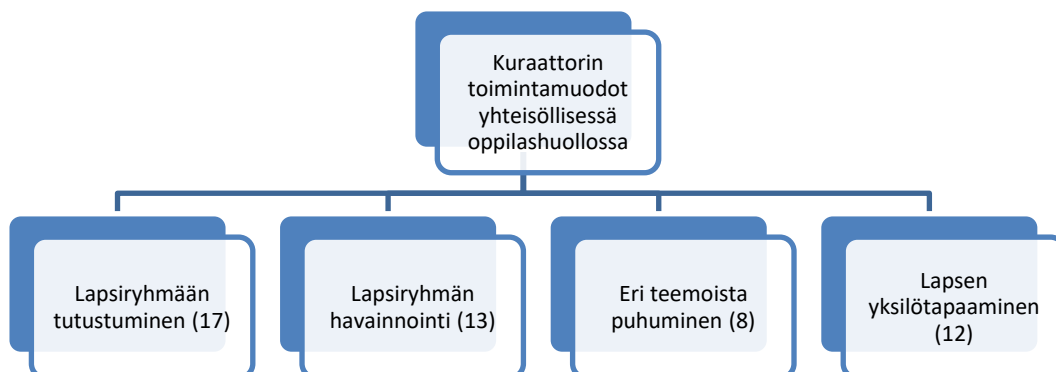
Roolia ei pidetä merkittävänä/sitä ei tiedetä. Kuraattori on osana oppilashuolto-ryhmää. Kaikki varhaiskasvatusopettajat eivät ole mukana oppilashuoltoryhmässä.

”On ollut ryhmän jäsen, ei kovin suurta roolia.”

”Rooli vähäinen. Ei juuri mielikuvaa.”

”En osaa sanoa, en ole itse siinä ryhmässä mukana.”

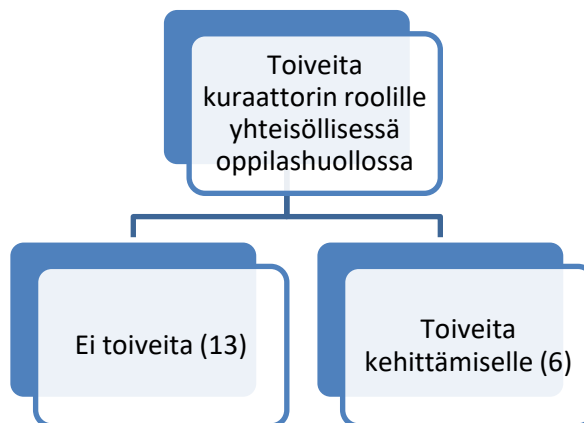
Kolmannessa kysymyksessä kartoitettiin kuraattorin roolia esiopetusryhmässä yhteisöllisen oppilashuoltotyön näkökulmasta. Kysymys oli monivalintakysymys ja vastaukset jaettiin seuraaviin alaluokkiin: Lapsiryhmään tutustuminen, lapsiryhmän havainnointi, eri teemoista puhuminen ja lapsen yksilötapaaminen. Eniten vastauksia tuli alaluokkaan lapsiryhmään tutustuminen.

Kuvio 11. Kuraattorin toiminta yhteisöllisistä oppilashuoltoa toteuttaessa esiopetuksessa.

Neljännessä yhteisölliseen oppilashuoltoon liittyvässä kysymyksessä kysyttiin toiveita kuraattorin roolista yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä omassa esiopetusryhmässä. Kysymys oli avoin kysymys, koska tarkoituksena oli saada kaikenlaisia toiveita vastaajilta. Vastaukset pystyttiin jakamaan kahteen alaluokkaan:

ei toiveita kehittämiseksi ja toiveita kehittämiseksi. Suurimmalla osalla vastaajista ei ollut toiveita kuraattorin roolin kehittämiseksi yhteisöllisessä oppilashuollossa.

Kuvio 12. Toiveet kuraattorin toiminnalle yhteisöllisessä oppilashuollossa.

Ei toiveita. Yli puolet vastaajista koki, että kuraattorin toimintamuodot yhteisöllistä oppilashuoltoa toteuttaessa ovat riittäviä, eikä niitä tarvitse lisätä.

”Osallistua niin kuin tähänkin asti.”

”Kaikki on toiminut ihan hyvin.”

”Hänellä on tärkeä rooli ainoana sosiaalipuolen asiantuntijana.”

Toiveet kehittämiseksi. Toiveita tuli aktiivisempaan yhteistyöhön ja kuraattorin isompaan rooliin.

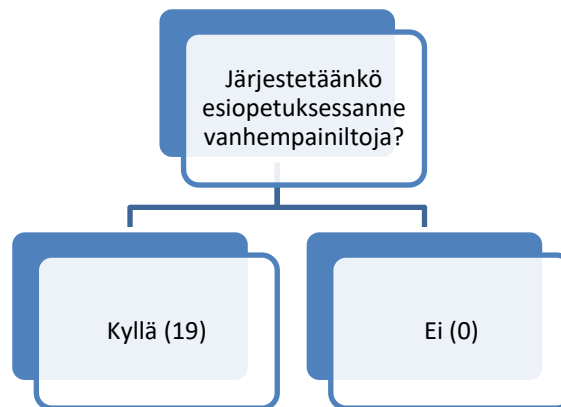
”Hän voisi nostaa esille näkökulmia koulumaailmasta.”

”Oppilashuoltoryhmään ehdottomasti osallistuminen. Vanhempainkahvilaan esittäytymään vanhemmille. Ajankohtaisista asioista eskari-ikäisten lasten elämässä, tv, netti, muuta asiat, joista tärkeää infota vanhemmille. Koulukuraattori on myös eskarilaisten elämässä!”

”Yhteisöllistä oppilashuoltotyötä voisi vielä kehittää niin, että konkreettisesti esim. yhdessä erityisopettajan ja kuraattorin kanssa pidettäisiin henkilökunnalle teemailta tms. jostain aiheesta.”

7.4 Kuraattorin rooli vanhempainillassa

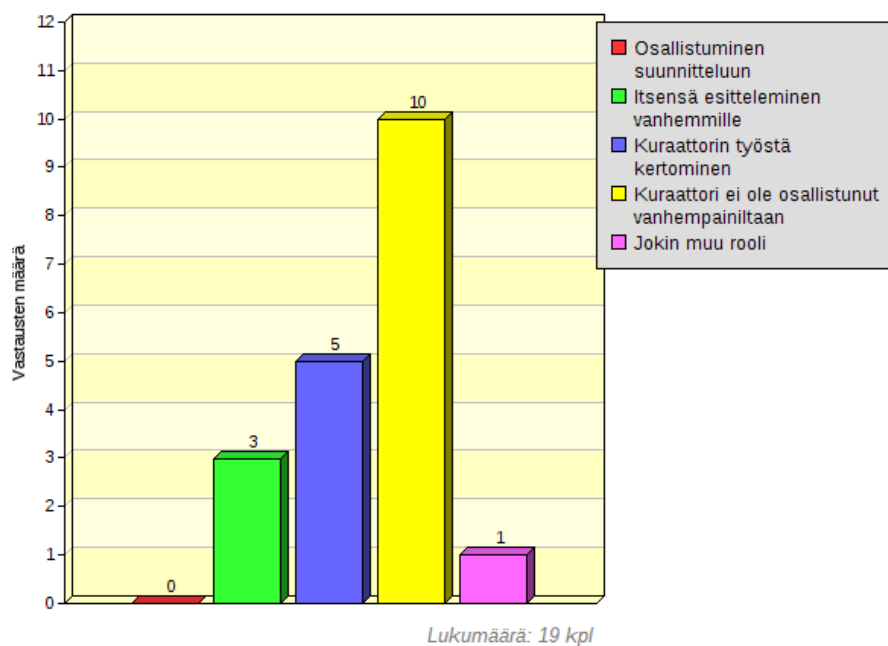
Neljäs ja viimeinen teema käsitteli vanhempainiltojen roolia esiopetuksessa ja kuraattorin osallisuutta niissä. Ensimmäisessä kysymyksessä tarkoituksena oli kartoittaa, missä kaikissa esiopetusryhmissä järjestetään vanhempainiltoja. Kysymykseen oli mahdollista vastata joko kyllä tai ei.

Kuvio 13. Vanhempainillan järjestäminen esiopetusryhmän vanhemmille.

Alaluokkaan ”kyllä” saatiin 19 vastausta, joten tästä voidaan päätellä, että jokaisen varhaiskasvatusyksikön esiopetusryhmissä järjestetään vanhempainiltoja, eikä tutkimustuloksissa havaittu yhtään vastausta esiopetusryhmästä, jossa ei järjestetä vanhempainiltoja esiopetusryhmän vanhemmille.

Toisen vanhempainilta teemaa koskevan kysymyksen tarkoituksena oli selvittää että, millainen kuraattorin rooli on näkynyt tähän asti vanhempainilloissa. Kysymys oli monivalintakysymys ja vastausvaihtoehdot olivat seuraavat: osallistuminen suunnitteluun, itsensä esitleminen vanhemmille, kuraattorin työstä kertominen, kuraattori ei ole osallistunut vanhempainiltaan ja jokin muu rooli.

Kuvio 14. Kuraattorin rooli vanhempainilloissa.

Itsensä esitteleminen vanhemmille. Kuraattori on käynyt esittäytymässä vanhemmille vanhempain illassa.

”Hyvä että kuraattori piti vanhemmillekin info- illan ja kertoi, mikä hänen rooli on.”

Kuraattorin työstä kertominen. Kuraattori on kertonut työnkuvastaan vanhempainillassa.

”Tulossa puhumaan vanhemmille syksyn vanhempainiltaan.”

Jokin muu rooli. Vanhemmat ovat saaneet tietoa myös kirjallisesti kuraattorin työstä.

”Vanhemmille on jaettu kuraattorin laatima kirje, jossa hän kertoo itsestään ja työstään.”

Kuraattori ei ole osallistunut vanhempainiltaan. Suurimmassa osassa julkisen varhaiskasvatuksen esiopetusta kuraattori ei ole osallistunut vanhempainiltoihin.

”Mahdollisesti osallistuisi vanhempainiltaan, jos tarvetta.”

”Joskus voisi ajatella myös puhujaksi vanhempainiltaan.”

Kyselylomakkeen viimeinen kohta oli avoin kysymys, johon oli mahdollista kertoa tämän lomakkeen aikana heränneistä ajatuksista tai toiveista liittyen kuraattorin työhön. Alle on poimittu muutama vastaus.

”Kuraattorien jalkautuminen päiväkotiin on koettu hyväksi.”

”Hyvä, että kuraattori on myös varhaiskasvatuksen saatavilla.”

”Vielä on kehitettävää tässä! Esiopetus on vielä jotenkin ylimääräinen osio koululle”

”On hyvä, että meillä on kuraattorin tuki työssämme.”

”Tärkeä työ lapsen koulupolulla.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää kuraattorin nykyistä roolia Vaasan kaupungin järjestämistä vastuulla olevissa julkisissa esiopetusryhmissä. Tässä tutkimuksessa selvisi, että kuraattorin rooli esiopetusryhmässä työskennellessä koettiin tärkeäksi, mutta esiopetuksen henkilöstölle ei ollut täysin selvää, millaista yhteistyötä kuraattorin kanssa voidaan tehdä.

Tavoitteena oli myös saada selville, miten kuraattori on edistänyt toiminnallaan yhteisöllisen oppilashuoltotyön toteutumista esiopetuksessa ja miten kuraattorin roolia tässä voitaisiin tulevaisuudessa kehittää? Millaisia kehittämistarpeita esiopetuksessa on kuraattorin työpanokselle ja miten yhteisöllistä oppilashuoltoa voidaan tuoda lisää esille esiopetusryhmissä. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, että miten hyvin esiopetuksen henkilöstö tietää, milloin kuraattoriin voi olla yhteydessä ja miksi. Tutkimustuloksista saatiin vastauksia pää- ja alakysymyksiin. Tuloksien perusteella kuraattorin ja esiopetusryhmien välinen yhteistyö on ollut pääsääntöisesti hyvää ja monipuolista, mutta tutkimustuloksissa nousi esiin myös kehittämisen kohteita.

Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, miten kuraattori on edistänyt toiminnallaan yhteisöllisen oppilashuoltotyön toteutumista esiopetuksessa ja miten kuraattorin roolia voitaisiin kehittää tässä asiassa tulevaisuudessa. Tutkimuksessa ilmeni, että kuraattori on osallistunut yhteisöllisen oppilashuollon suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. Kuraattori on toteuttanut yhteisöllistä oppilashuoltoa muun muassa lapsiryhmää havainnoimalla ja pitämällä teematunteja.

Vastauksista ilmeni, että yhteisöllisen oppilashuollon toteutuminen on vielä melko vähäistä kuraattorin osalta ja kuraattorilta toivotaan aktiivisempaa yhteistyötä tulevaisuudessa tämän osalta. Tutkimuksessa suurimmalla osalla esiopetusryhmistä ei ollut toiveita, miten kuraattori voisi omalla työpanoksellaan kehittää yhteisöllistä oppilashuoltoa. Toiveita nousi kuitenkin myös henkilöstölle järjestettävästä teemaillasta. Myös muista vastauksista on havaittavissa, että yhteisöllinen oppilashuolto ja sen sisältö ei ole täysin selvää esiopetuksessa työskentelevälle henkilöstölle.

Toisessa alatutkimuskysymyksessä selvitettiin varhaiskasvatuksen opettajien, erityisopettajien ja päiväkodin johtajien toiveita kuraattoriyöskentelyn kehittämiseksi. Tässä alatutkimuskysymyksen vastauksissa esiintyi toiveita tapaamisten säännöllisyydestä, kuraattoriroolin selkeyttämisestä sekä toiminnan selkeyttä ja säännöllisyyttä esimerkiksi vuosikellon muodossa.

Kolmas alakysymys koski aihetta, miten hyvin esiopetuksen henkilöstö tietää, milloin kuraattoriin voi olla yhteydessä ja miksi? Tutkimustulokset osoittivat, että esiopetuksen henkilöstöllä on vaikeuksia hahmottaa, milloin on oikea aika ottaa kuraattoriin yhteyttä ja mitkä asiat ovat riittäviä yhteydenottoon. Tarkoituksena oli myös lopuksi selventää esiopetuksen henkilöstölle, millaisissa tilanteissa kuraattorin työpanosta voidaan hyödyntää ryhmän tai yksilön tarpeisiin. Tämän toteutimme luomalla esiopetusryhmien henkilökunnalle jaettavan esitteen (Liite 3), jonka tarkoituksena oli selventää, millaisissa tilanteissa kuraattorin ammatillisuutta voidaan hyödyntää ja milloin kuraattoriin pitäisi ottaa yhteyttä.

Ensimmäisenä jaoimme e- kyselylomakkeen neljään kokonaisuuteen. Kokonaisuudet koskivat kuraattorin saavutettavuutta, kuraattorin työn sisältöä esiopetuksessa, yhteisöllisen oppilashuollon toteutumista esiopetuksessa ja kuraattorin roolia vanhempainilloissa. Päädyimme näihin kokonaisuuksiin yhdessä kuraattoreiden kanssa. Kokonaisuuksiin jakaminen auttoi meitä vastauksien läpikäymisessä ja kokonaisuuden hahmottamisessa. Pystyimme huomaamaan helpommin, mitkä osa-alueet toimivat hyvin ja missä osa-alueissa on vielä kehittävää. Jaon avulla saimme myös monipuolisen ja selkeän näkemyksen kuraattorin nykyisestä roolista esiopetusryhmissä.

Ensimmäinen osa-alue käsitteli kuraattorin saavutettavuutta. Osa-alueessa oli kaksi kysymystä, joista ensimmäinen käsitteli varhaiskasvatuksen henkilöstön tyytyväisyyttä kuraattorin saavutettavuuteen. Toisessa kysymyksessä kysyttiin, miten yhteydenpitoa voidaan kehittää. Tämän osa-alueen tutkimustuloksia tulkitessa huomasimme, että pääsääntöisesti kuraattori on hyvin saavutettavissa ja kuraattorin kanssa käytävään yhteydenpitoon ollaan tyytyväisiä, mutta kehitystä toivottiin esi-

opetusryhmien puolesta sen osalta, että kuraattori olisi useammin paikalla ja aktiivisesti myös itse yhteydessä esiopetusryhmiin. Toiveita oli myös viestintäkanavien lisäämisestä.

Seuraava osa-alue käsitteli kuraattorin työn sisältöä esiopetusryhmissä yksilöllisen oppilashuollon näkökulmasta. Tässä osa-alueessa oli kolme kysymystä, joista ensimmäinen käsitteli tehtyä yhteistyötä kuraattorin kanssa. Toisessa kysymyksessä kartoitettiin, mitkä asiat toimivat hyvin kuraattorin ja esiopetusryhmien välisessä yhteistyössä. Kolmannessa kysymyksessä selvitettiin, millaisia tarpeita yhteistyön kehittämiseksi on. Tästä osa-alueesta selvisi, että kuraattori tekee monipuolista yhteistyötä esiopetusryhmissä. Tähän asti yhteistyö on näkynyt eniten erilaisina palaverina, vierailuina esiopetusryhmissä ja yksittäisten lasten asioita käsitellessä. Lähes yhtä paljon tehdään myös vierailuja esiopetusryhmiin. Vastausten perusteella voidaan todeta, että kuraattori on tehnyt kokonaisvaltaisesti yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön, lasten sekä vanhempien kanssa. Kuraattorin aktiivista toimijuutta ryhmissä ja yhteistyön kokonaisuutta pidettiin hyvänä.

Johtopäätöksenä vastauksista on nähtävissä, että varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee hyötyvänsä kuraattorin kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Jokainen vastaaja pystyi nimeämään yhteistyössä erityisen hyvin toimivan yhden tai useamman asian. Eniten esiin nostettiin yhteistyön toimivaa kokonaisuutta, kuraattorin oma-aloitteisuutta, ammatillisuutta ja sujuvaa vuorovaikutusta. Myös yhteistyön kehittämiseksi löytyy suurilta osin tarvetta. Kehittämiskohteiksi nousi yhteistyön säännöllisyys. Toivottiin, että tapaamisia ja yhteistyötä säännöllistettäisiin ja selkeytettäisiin. Yhtenä kehittämiskohteena pidettiin kuraattorin työnkuvan ja roolin selkeyttämistä ja tietoa siihen, milloin ja millaisissa asioissa kuraattoriin voidaan ottaa yhteyttä. Yksi kolmasosaa vastaajista koki tämänhetkisen yhteistyön riittäväksi, eikä heillä esiintynyt kehittämistarpeita. Huomion arvoista on myös se, että kuusi varhaiskasvatyksikköä ei kokenut laisinkaan tarvetta yhteistyön kehittämiseksi.

Seuraavana osa-alueena kartoitimme yhteisöllisen oppilashuollon toteutumista esiopetusryhmissä. Tähän osa-alueeseen kuului neljä kysymystä. Ensimmäinen kysy-

mys käsitteli yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokoontumisia. Toisen kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, mikä kuraattorin rooli on ollut oppilashuoltoryhmän työskentelyssä. Kolmannessa kysymyksessä selvitettiin, miten kuraattori on toteuttanut yhteisöllistä oppilashuoltotyötä esiopetusryhmissä. Viimeiseksi selvitettiin, mitä varhaiskasvatusopettajat, erityisopettajat ja päiväkodin johtajat toivovat kuraattorin roolista yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamisen kehittämiseksi.

Tämän osa-alueen tutkimustulosten mukaan oppilashuoltoryhmät kokoontuvat joko kaisessa varhaiskasvatyüksikössä. Kokouksia järjestetään yhtä päiväkotia lukuun ottamatta 1-2 kertaa vuodessa. Tutkimustulosten mukaan kuraattorin rooli oppilashuoltoryhmässä näkyy eniten asiantuntijana, oppilashuoltoryhmän jäsenenä ja konsulttoijana. Kuraattori nähdään yhteisöllistä oppilashuoltotyötä toteuttaessa aktiivisena jäsenenä oppilashuoltoryhmässä sekä sosiaalialan asiantuntijana. Kuraattoria on myös hyödynnetty yhteisöllisessä oppilashuollossa konsultoinnissa. Merkittävä havainto tässä oli, että varhaiskasvatuksen opettajat eivät olleet aina mukana oppilashuoltoryhmän jäsenenä ja he eivät pitäneet kuraattorin roolia merkittävänä oppilashuoltoryhmässä tai he eivät tieneet sitä.

Kuraattorin toimintamuodot yhteisöllisessä oppilashuollossa näkyivät eniten lapsiryhmiin tutustumisena ja lapsiryhmän havainnointina sekä oppilashuoltoryhmän jäsenyytenä. Vastauksista voidaan päätellä, että kaikille vastaajille ei ollut selkeää, mitä yhteisöllinen oppilashuoltotyö on ja miten se näkyy esiopetuksen arjessa ja oppilashuoltotyön toteutuksessa. Vastauksista pystyy myös tekemään johtopäätöksen, että kuraattorin yhteisöllisen oppilashuoltotyön toimintamuotoihin kuuluu useampi kuin yksi toteutustapa. Sen perusteella voidaan arvioida kuraattorilla olevan hyvät valmiudet toteuttaa suunnittelua, toteutusta sekä arviointia osana oppilashuoltoryhmää.

Ainoastaan kuusi vastaajaa koki kehittämisen olevan tarpeellista ja nämä vastaajat antoivat myös kehitysideoita. Suurin osa vastanneista oli tyytyväisiä kuraattorin toimintaan oppilashuoltoryhmässä ja heillä ei ollut antaa kehittämissideoita. Kysymykseen saaduista vastauksista voidaan johtopäätöksenä todeta, että suurin osa vastaajista on tyytyväisiä kuraattorin rooliin yhteisöllisessä oppilashuollossa. Toisaalta

vähäiset kehittämistoiveet voivat kertoa myös siitä, että esiopetuksen henkilökunta ei tiedä tarkalleen, mitä kaikkea yhteisöllinen oppilashuolto sisältää. Kehittämistöiveissa nostettiin esille muun muassa kuraattorin roolin kasvattaminen.

Neljäntenä ja viimeisenä osa-alueena oli kuraattorin rooli vanhempainilloissa. Tähän osa-alueeseen sisältyi kaksi kysymystä. Ensimmäisessä kysymyksessä kartoitettiin, järjestetäänkö esiopetuksen vanhempainiltoja. Toisessa kysymyksessä selvitettiin, miten kuraattorin rooli näkyy vanhempainilloissa. Tuloksista selvisi, että jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä järjestetään esiopetusryhmien vanhempainiltoja, mutta kuraattori on osallistunut vanhempainiltoihin vain alle puolessa esiopetusryhmistä. Kuraattorin osallistuessa vanhempainiltoihin, rooli on näkynyt kuraattorin työstä kertomisena ja itsensä esittelemisenä vanhemmille. Yhdessä esiopetuksen vanhempainillassa vanhemmille on jaettu tietoa myös kirjallisesti. Vastauksista tuli ilmi, että esiopetuksen henkilökunta toivoo kuraattorilta vanhempainiltoihin osallistumista.

Kaikkia osa-alueita keskenään verrattaessa huomattiin, että yhteydenpidossa toivotaan lisää aktiivisuutta kuraattorilta, mutta kuraattorin työn sisällössä kuraattorin aktiivisuuteen oltiin tyytyväisiä. Kaikilla osa-alueilla ilmeni toiveita selkeyteen. Toiveita olivat saatavuus osa-alueelta selkeys siihen, milloin kuraattoriin tulee ottaa yhteyttä. Työnsisältöä käsittelevässä osa-alueessa toivottiin selkeyttä kuraattorin rooliin ja työnkuvaan. Yhteisöllistä oppilashuoltotyötä käsittelevässä osa-alueessa täytyy selkeyttää, mitä yhteisöllinen oppilashuoltotyö on. Vanhempainiltoja koskevaan osa-alueeseen olisi hyvä selkeyttää, milloin kuraattorin voi ottaa mukaan vanhempainiltaan ja mistä asioista kuraattori voisi keskustella vanhempien kanssa. Asiassa on epäselvyyksiä ja sen huomasi kuraattorin alhaisesta osallistumisesta vanhempainiltoihin.

Yhteenvetona kuraattorin saavutettavuuteen ollaan tyytyväisiä, mutta yhteydenpitoon kaivataan säännöllisyyttä ja aktiivisempaa yhteydenpitoa myös kuraattorin osalta. Kuraattorin työn sisällössä ollaan tyytyväisiä kokonaisuuteen ja kuraattorin aktiivisuuteen, mutta toivotaan silti enemmän säännöllisiä tapaamisia ja selkeyttä

siihen, milloin voi pyytää kuraattorin paikalle. Yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuudesta voidaan yhteenvedona sanoa, että kuraattori osallistuu oppilashuolto-ryhmiin ja hänen roolinsa nähdään useimmiten yhtenä ryhmän jäsenenä tai asiantuntijana. Kuraattorin rooliin ollaan pääsääntöisesti tyytyväisiä, mutta muutamat toivovat kuraattorin ottavan suuremman roolin, esimerkiksi tuomalla enemmän koulumaailman näkökulmaa esille. Vanhempainilta osa-alueesta voidaan yhteenvedona todeta, että kaikissa esiopetusryhmissä järjestetään vanhempainiltoja, mutta kuraattorin rooli on ollut niissä ainakin toistaiseksi suhteellisen vähäinen.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen oli haasteellista ja samalla ammatillisesti kehittävää. Prosessin aikana tutustuimme laajasti oppilashuollon teorian tietoon. Teorian tietoon tutustuessa tietotaitoa karttui paljon. Haasteita aiheutui yhteisen ajan löytämisessä sekä teorian tietouden vähyiden vuoksi kuraattorin työstä osana esiopetusta. Haasteita opinnäytetyön etenemiseen ja kirjoittamiseen aiheutti myös keväällä 2020 vallinnut COVID19- pandemia, mikä aiheutti muutoksia varhaiskasvatuksen arkeen kiireen ja henkilöstömuutoksien osalta. Tämä näkyi myös vastaajamäärissä, koska aikaa vastaamiseen ei muutosten keskellä riittänyt.

Opinnäytetyön tekeminen yhdessä oli meille mieluinen prosessi, sillä saimme molemmat tukea ja vahvistusta toisiltamme. Yhdessä tekeminen lisäsi myös oppimisprosessiamme, sillä pystyimme jakamaan tietoa ja oppimaan toisiltamme. Opinnäytetyön tekeminen yhdessä oli meille selvää jo opinnäytetyöstä puhuttaessa, sillä olimme tehneet aikaisemminkin tehtäviä yhdessä ja olimme huomanneet, miten hyvin opiskelukäytäntömme sopivat yhteen. Meille molemmille oli myös alusta asti selvää, että haluamme tehdä opinnäytetyön kuraattorin työstä. Opinnäytetyön teoriaosuutta kirjoitimme enimmäkseen erikseen, mutta esimerkiksi tulosten analysointia ja kirjoittamista varten kokoonnuimme tekemään osioita yhdessä.

Opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus onnistui mielestämme hyvin esiintyneistä haasteista huolimatta. Saimme vastaukset tutkimuskysymyksiin ja mielestämme tutkimustulokset auttavat kuraattoreiden ja esiopetusryhmien välisen yhteistyön kehittämistä ja lisäämistä. Pidämme tutkimusta hyödyllisenä työelämälähtöisesti onnistuneena, sillä tutkimustulokset antavat kuraattoreille tietoa myös siitä, missä osa-alueissa esiopetusryhmissä on epäselvyyttä kuraattorin roolin osalta.

Tutkimustuloksia analysoidessamme pohdimme myös, miten selkeytämme kuraattorin työnkuvaa, oikea-aikaista yhteydenottoa kuraattoriin sekä tilanteita, jolloin kuraattoriin voi ottaa yhteyttä. Tämän pohdinnan tuloksena päätimme tehdä esiopetusryhmiin jaettavan esitteen, missä kerrottiin, mitä kuraattori tekee yhteisöllisessä ja yksilökohtaisessa oppilashuoltotyössä, missä asioissa kuraattori voi auttaa sekä

huolen vyöhykkeistön mittariksi, millä esiopetusryhmän henkilöstö voi arvioida oikeaa aikaa ottaa yhteyttä kuraattoriin. Oikea-aikaisuutta ja sen mittaria pohdimme pitkään ja meistä huolen vyöhykkeistö tuntui hyvältä idealta tähän, joten päädyimme lisäämään tästä myös teoriatietoa.

Prosessin lopussa jäimme miettimään, että e- kyselylomake olisi voinut tarvita enemmän selkeyttä kysymysten muotoiluun. Jos tekisimme kyselyn uudestaan, liisäisimme kyselyyn kattavan selvityksen siitä, mitä yhteisöllinen oppilashuoltotyö tarkoittaa.

Tutkimusta tehdessä meillä heräsi muutama aiheeseen liittyvä jatkotutkimusidea. Yksi jatkotutkimusideoistamme liittyy kuraattorin työnkuvan selkeytymiseen, koska tutkimuksen vastauksista kävi ilmi, että esiopetuksen henkilökunnalle ei ole selkeää, milloin ja missä tilanteissa kuraattoriin voi olla yhteydessä. Tämän tuloksen myötä loimme esitteen, joka jaettiin Vaasan kaupungin julkisiin esiopetusryhmiin. Jatkotutkimuksena tästä voisi tehdä selvitystä, että onko esiopetuksen henkilökunnalle selkeytynyt, missä tilanteissa kuraattoriin voidaan olla yhteydessä ja onko tämä lisännyt kuraattorin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä.

Toinen jatkotutkimusidea koskee yhteisöllistä oppilashuoltoa. Yhteisöllisestä oppilashuollosta voisi tutkia, onko esiopetuksen henkilöstöllä selkeä käsitys siitä, mitä ja miten yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan, sillä joistain saaduista tutkimusvastauksistamme kävi ilmi, että aiheesta ei tiedetä kovinkaan paljoa. Aiheesta voisi myös tutkia, onko yhteistyö lisääntynyt siltä osin, mitä tämän tutkimuksen tuloksissa on toivottu. Yhteisöllinen oppilashuoltotyö on lain mukaan ensisijaista ennaltaehkäisevää työtä, joka vähentää yksilökohtaisen oppilashuoltotyön tarvetta, joten mielestämme huomion kiinnittäminen tähän olisi tarpeellista. Kolmas tutkimusidea voisikin olla, onko yhteisöllisen oppilashuoltotyön toteutuksen määrä kasvanut ja korjaavan yksilökohtaisen oppilashuoltotyön määrä laskenut.

9.1 Opinnäytetyön teorian peilaaminen käytännön toteutukseen

Teorian mukaan oppilashuollossa keskeistä ja ensisijaista on yhteisöllinen oppilashuolto, minkä avulla pyritään ennaltaehkäisemään korjaavan oppilashuoltotyön tarvetta. Yhteisöllinen oppilashuolto on vielä varsin uutta ja jokseenkin jalkautunut myös varhaiskasvatuksen esiopetukseen, mutta tutkimuksesta voidaan huomata, että se ei juurikaan toteudu siten, miten se on teoriassa määritelty ja on vielä varsin vähäistä. Yksilöllisen oppilashuoltotyön rooli on vielä myös huomattavasti yhteisöllistä oppilashuoltotyötä merkittävämpi. Jatkossa olisi tärkeää, että varhaiskasvatyksikössä panostettaisiin siihen, että henkilöstölle on selvää, miten yhteisöllistä oppilashuoltotyötä voidaan toteuttaa ja käyttää esimerkiksi vuosikelloa apuna sen toteuttamiseen. Myös kuraattori voisi yhdessä esiopetuksen henkilöstön kanssa pohtia, miten häntä voitaisiin enemmän hyödyntää yhteisöllisessä oppilashuollossa opinnäytetyön tutkimuksessa esiintyvien asioiden lisäksi.

Tämän osalta myös teoriassa mainittu oppilas- ja opiskelijahuoltolaki toteutuvat käytännössä. Laki määrittää, mitä oppilashuoltotyö tarkoittaa ja mitä esimerkiksi yhteisöllinen oppilashuoltotyö on. Laki ei kuitenkaan määritä tarkasti, millä keinoin näitä tulee toteuttaa. Täten lainsäädäntö toteutuu myös niissä puitteissa kun on mahdollista.

Teoriassa määritelty kuraattorin työnkuva toteutuu myös käytännössä. Opinnäytetyössä tehdyn tutkimuksen mukaan kuraattori osallistuu oppilashuoltotyötä suunnitteleviin ja arvioiviin ryhmiin sekä tekee moniammatillista yhteistyötä eri verkostojen kanssa. Kuraattori tekee käytännössä myös asiakastyötä yksilö-, ryhmä ja luokkatyöskentelyn avulla. Kuraattori on myös ollut konsultaatio- ja asiantuntijapuna esiopetuksen henkilöstölle. Tämän tutkimuksen mukaan kuraattori on ollut tärkeä esiopetusryhmille ja edistänyt toiminnallaan esiopetusryhmän hyvinvointia sekä yhteistyötä lasten huoltajien ja läheisten kanssa.

Tutkimuksessa huomattiin myös, että esiopetusryhmän henkilöstölle oli epäselvää, milloin ja millaisissa asioissa ja ongelmatilanteissa kuraattoriin voidaan ottaa yhteyttä. Tämän arvellaan olevan yksi syy, miksi yhteistyö kuraattorin ja esiopetuksen

välillä ei ole vielä riittävää. Teoriassa Stakesin Palmuke- projektissa kehitetty Huolen vyöhykkeistö -menetelmä on hyvä apuväline oikea-aikaisuuden arvioinnissa. Tätä käyttämällä voitaisiin lisätä kuraattorin ja esiopetusryhmien yhteistyötä. Esiin nousi myös tarve siitä, että esiopetuksen henkilöstölle on tärkeää, että kuraattori on heille tuttu. Tämä saattaa myös madaltaa kynnystä yhteydenotolle. Tulevaisuudessa yhteistyön lisääminen tutustuttaisi varmasti myös kuraattoria ja henkilöstöä toisilleen.

9.2 Opinnäytetyö prosessina

Opinnäytetyön prosessi alkoi syksyllä 2019. Molempien mielenkiinnonkohteena ovat oppilashuolto ja kuraattorin ammatti. Tästä syystä halusimme tehdä opinnäytetyön kuraattorin työhön liittyen. Kriteerit opinnäytetyön aiheelle oli, että se olisi työelämälähtöinen ja palvelisi kuraattoreiden työtä kentällä työskennellessä. Otimme yhteyttä Vaasan kaupungilla työskenteleviin kuraattoreihin ja kysimme, olisiko heillä tarvetta opinnäytetyölle. Kuraattoreiden mukaan esiopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö on vielä uutta ja joidenkin päiväkotien kohdalla on ollut haasteita yhteistyössä. He kokivat, että kaikki esiopetusryhmät eivät välttämättä tiedä, missä tilanteessa heidän ammatillisuuttaan voisi hyödyntää. Aiheeksemme valikoitui melko nopeasti kuraattorin rooli Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Aiheen valinnan jälkeen kokoonnuimme kuraattoreiden kanssa keskustelemaan opinnäytetyön sisällöstä.

Tutkimusluvan opinnäytetyölle myönsi Vaasan varhaiskasvatusjohtaja 1.4.2020. Tämän jälkeen lähetimme laatimamme e- kyselylomakkeen sähköpostilla Vaasan kaupungin järjestämistä vastuulla olevien julkisten esiopetusryhmien johtajille. Johtajat välittivät kyselyn eteenpäin omille esiopetusryhmille. Kyselyyn vastausaikaan annoimme yhteensä viisi viikkoa. Vastauksia tuli vähän, joten lähetimme myös kaksi muistutus sähköpostia ja otimme loppuvaiheessa yhteyttä puhelimitse. Kaikki tutkimukseen valikoidut päiväkodit eivät vastanneet tutkimuskyselyymme yrityksestä huolimatta.

Alkuperäisen aikataulumme mukaan tarkoituksena oli kirjoittaa teoriaosuus maalissa ja huhtikuussa. Huhti-toukokuussa puolestaan oli tarkoituksena analysoida e-lomakekyselyn vastaukset. Emme kuitenkaan onnistuneet pysymään aikataulussa, koska meidän henkilökohtaiset aikataulumme eivät sopineet alussa kovin hyvin yhteen ja opinnäytetyön tekeminen vei enemmän aikaa, kuin mitä olimme ajatelleet. Yhtenä syynä oli myös hitaasti saapuneet e-lomakekyselyn vastaukset. Vastausten analysoinnit teimme kesä-heinäkuun aikana. Aineiston analysoinnin jälkeen kirjoitimme tutkimuksen johtopäätökset ja tulkinnan. Viimeisenä kirjoitimme johdannon ja tiivistelmän sekä. Teoriaosuutta olimme kirjoittaneet jo ennen tutkimustulosten analysointia. Aikataulun muuttuminen ei ole haitannut työskentelyämme ja tämä nykyinen aikataulu on tuntunut hyvältä sekä luontevalta.

Tutkimusaineiston saatua kävimme saatuja vastauksia läpi ja ne jaettiin teemoihin yhtäläisyyksiä etsien. Vastauksista tehtiin teemojen mukaan kuviot, jotka auttoivat vastauksien havainnoinnissa. Suurin osa kysymyksistämme oli avoimia ja saimme niihin monipuolisia ja kattavia vastauksia. Vastauksista sai hyvän kokonaiskuvan kuraattorin ja esiopetusryhmien kehittämistarpeista. Vastauksista poimittiin sitaatteja havainnollistamaan, mitä asioita mainitsemiimme teemoihin kuului.

Opinnäytetyöprosessin aikana ja sen lopuksi peilasimme osaamistamme sosiaalialan ammattikorkeakoulun kompetensseihin. Osaamme toimia ihmis- ja perusoikeussäädösten, sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti sekä koemme tuntevamme sosiaalialan juridisen säädöspohjan ja osaavamme soveltaa keskeistä lainsäädäntöä. Osaamme luoda ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen sekä arvioida asiakkaan palvelutarpeita. Kykenemme myös ammatilliseen kriittiseen reflektioon.

9.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, sillä e- kyselylomake sisälsi kysymyksiä monipuolisesti kuraattorin työskentelyn osa-alueilta ja vastaajilla oli mahdollisuus jättää työskentelyorganisaatio pois, mikäli he niin tahtoivat tehdä niin esimerkiksi arkaluontoisten asioiden esilletuomisen vuoksi. E- lomake oli suunniteltu yhteistyössä esiopetuksessa työskentelevien kuraattoreiden kanssa. Testasimme kyselyn

toimivuutta ja muokkasimme kysymyksiä tarvittaessa selkeämmäksi. Kyselyyn vastanneilla oli myös tiedossa kyselyn luojien yhteystiedot ja tarvittaessa he saivat olla yhteydessä.

Kyselyn luotettavuutta lisäsivät avoimet kysymykset, joihin vastaajat saivat kirjoittaa vastaukset omin sanoin ja vastata mahdollisimman kattavasti. Eettisyyttä ja luotettavuutta lisää se, että tutkimuksen tekijät eivät ole vaikuttaneet millään tavalla vastaajiin tai heidän antamiinsa vastauksiin. Tutkimustuloksiin ei ole ollut pääsyä muilla kuin tutkimuksen tekijöillä. Tutkimustulokset hävitettiin asiaan kuuluvalla tavalla sähköisestä- ja paperimuodosta heti tutkimuksen valmistuttua. Tällä pyrittiin ehkäisemään kyselyssä saatujen tietojen väärinkäyttäminen. Tämä tutkimus on tehty objektiivisesti ja tutkimuksen tekijöillä ei ole ollut henkilökohtaisia kytköksiä kyseisiin varhaiskasvatusyksikköihin tai esiopetusryhmiin. Tutkimusta tehdessä noudatettiin rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta jokaisessa vaiheessa.

Tutkimuksen luotettavuutta heikensi tutkimuksen sähköinen toteutus kyselylomakkeella. Kyselyyn pääsi linkin kautta, joka ei vaatinut vastaajalta kirjautumista tai tunnistautumista. Näin ollen kyselyyn vastanneen henkilöllisyydestä tai pätevyyydestä ei voida olla varmoja. Tutkimuksen luotettavuutta heikentää myös se, että saate- kirje ja kyselylomake on jaettu esiopetusryhmiin kolmannen osapuolen (päiväkodin johtaja) kautta, eikä näin ollen tutkijat voi olla varmoja siitä, onko kysely saavuttanut koko tutkimusotantaryhmän. Luotettavuuteen vaikuttaa myös vähäinen vastausten määrä, eikä tutkimustuloksia voi yleistää koko Vaasan kaupungin järjestämistä toimiviin esiopetusryhmiin.

LÄHTEET

Ammattinetti. 2020. Koulukuraattori. Viitattu 10.1.2020 http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/287_ammatti

E-perusteet. 2020. Oppilashuolto. Viitattu 30.6.2020 <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/432935>

Finlex 2014. Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta tuli voimaan 1.8.2014. Viitattu 29.6.2020 <https://www.finlex.fi/fi/uutiset/283>

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna. Tammi.

Hovi, S., Lindén, R. & Ukkonen, S 2017. Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ tutuksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle Viitattu 12.1.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/137786/ukkonen_sanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kehakeskus 2020. Ammattinetti. Koulukuraattori. Viitattu 12.1.2020. http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/287_ammatti

Kittilä, E. 2019. Koulukuraattorin työ esi- ja alkuopetuksessa moniammatillisesta näkökulmasta. Viitattu 11.2.2020 https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20190633/urn_nbn_fi_uef-20190633.pdf

Koppa. 2015. Laadullinen tutkimus. Viitattu 13.1.2020 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>

Leinonen, R. 2018. Sisällönanalyysi. Sisällönanalyysityypit. Viitattu 8.7.2020 <https://spoken.fi/sisallanalyysi/>

L 21.4.1995/576. Asetus kasvatustieteellisen alan tutkinnoista ja opettajankoulutuksesta. 4. luku. Opettajien peruskoulutus. Lastentarhanopettajien koulutus. Viitattu 12.8.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950576>

L 14.12.1998/986. Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. 3. luku. Perusopetus ja esiopetus. Esiopetusta antavan opettajan kelpoisuus. Viitattu 17.8.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986#L3P7>

L 30.12.2014/1287. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 1. luku. Lain tarkoitus. Viitattu 26.6.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

L 26.6.2015/817. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Viitattu 26.6.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817#Pidp446103936>

L 29.4.2005/272. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Kelpoisuusvaatimukset. 3 § Sosiaalityöntekijä & 6 § Sosiaaliohjaaja. Viitattu 20.3.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272>

L 21.8.1998/628. Perusopetuslaki. Viitattu 6.7.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L8P40>

L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Lain tarkoitus 1§. Viitattu 2.7.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

L 28.6.2012/422. Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettujen opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. 2. luku. Opetuksen valtakunnalliset tavoitteet. 4 § Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen. Viitattu 12.1.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120422>

L 9.8.2004/794. Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista. 4. luku. Opettajankoulutusta koskevat säännökset. Opettajankoulutuksen opinnot. Viitattu 12.8.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040794#Pidp447820560>

L 13.7.2018/540. Varhaiskasvatustalaki. 6. luku. Henkilöstö ja kelpoisuusvaatimukset. 25-31 §. Viitattu 11.2.2020 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Lidp447493872>

Minedu. 2019. Lapsen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen palautuu. Viitattu 30.6.2020 <https://minedu.fi/-/lapsen-oikeus-kokoaikaiseen-varhaiskasvatukseen-palautuu>

Mäkinen, K. & Niinivirta, K. 2018. Kuraattorin toimenkuva esiopetuksessa – Esiopetuksen kuraattoripalveluiden-malli Turun kaupungille Viitattu 12.1.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153460/Makinen_Karoliina_Niinivirta_Kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nevalainen U-M. & Pussinen, K. 2017. Kuraattoripalvelut päivähoiton esiopetuksen oppilashuollossa Joensuun seudulla. Viitattu 13.1.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/128827/Nevalainen_Ulla-Maija_Pussinen_Katri_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ohliss, O. 2016. Vad gör en skolkurator?. Viitattu 18.3.2020 <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/02/08/vad-gor-en-skolkurator>

Opetushallitus 2020 a. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 3. painos. Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy. Tampere 2016. Viitattu 12.1.2020 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallitus. 2020 b. Mitä on esiopetus? Viitattu 10.1.2020 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-esiopetus>

Opetushallitus. 2020 c. Mitä on varhaiskasvatus? Viitattu 11.2.2020 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

Peda.net 2020. Kuopio. Puijonsarven koulu. Oppilashuolto. Mitä oppilashuolto on? Viitattu 12.1.2020 <https://peda.net/kuopio/p/puijonsarvi/oppilashuolto/moo>

Perälä, M., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste O., Pelkonen, M., Peltonen, H., Huurre, T., Pihkala, J. & Heiliö, P. 2015. Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. Opas 36. Helsinki.

Pulkinen, E., Remes, J. & Sissonen, L. 2018. Esiopetuksen kuraattorityön kehittäminen Päijät-Hämeen alueen kunnissa – Esiopetuksen kuraattorityön vuosisuunnitelma kuraattorin ja esiopetuksen henkilöstön työtä ohjaamassa. Viitattu 13.1.2020 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/157545/Pulkinen%20Remes%20Sissonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suhola, T. 2017. Asiakaslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: oppilashuoltoprosessi systeemisellä palvelukokonaisuutena. Viitattu 17.8.2020 <https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/130367/Timo%20Suhola%20A4.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Tammela. 2020. Koulukuraattorin työmuodot oppilashuoltotyössä. Viitattu 7.7.2020 <https://peda.net/tammela/oppilashuolto/kuraattori/kto>

Tieteen termipankki 2020. Kasvatustieteet. oppilashuolto. Viitattu 12.2.2020 <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:oppilashuolto>

Tilastokeskus. 2020. Henkilöstönlukumäärä. Viitattu 13.1.2020 <https://www.stat.fi/meta/kas/henkmyh.html>

THL 2020. Luo luottamusta – Suojele lasta. Opas yhteistyöstä lapsia ja perheitä työssään kohtaaville. Viitattu 9.7.2020 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136183/Luo%20luottamusta%20suojele%20lasta_2019_1010%20s%20prf.pdf?sequence=7&isAllowed=y

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet. Viitattu 3.3.2020 https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2019.pdf

Tutkimuseettinen lautakunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 12.1.2020 https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vaasa 2020 a. Vaasan kaupungin organisaatio ja päätöksenteko. Viitattu 10.3.2020 <https://www.vaasa.fi/tietoa-vaasasta-ja-seudusta/vaasan-kaupungin-organisaatio-ja-paatöksenteko/>

Vaasa 2020 b. Esiopetuspaikat. Viitattu 9.1.2020 <https://www.vaasa.fi/asu-ja-ela/varhaiskasvatus-ja-koulut/esiopetus/esiopetuspaikat/>

Vaasa. 2019. Tietoa taskuun. Varhaiskasvatus. Viitattu 11.2.2020 https://issuu.com/graafisetpalvelut_vaasa/docs/vaasa_tietoa_taskuun-2019?fr=sZTZ-kMjE0NTk1Nw

Vaasa 2016. Vaasan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 11.3.2020 <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/10011664>

Vainikainen, M-P & Koivisto M. Raising the achievement of all learners in inclusive education. Country report: Finland. Viitattu 21.7.2020 <https://www.european-agency.org/sites/default/files/agency-projects/RaisingAchievement/CountryReports/Raising%20Achievement%20Finland%20Country%20Report.pdf>

Valvira 2019. Sosiaalihuollon tehtävissä toimiminen. Voi toimia myös muu kuin sosiaalihuollon ammattihenkilö. Viitattu 29.6.2020 <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet/sosiaalihuollon-tehtavissa-toimiminen>

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

18.3.2020

Hyvä varhaiskasvatuksen henkilöstö!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomi -opiskelijaa Vaasan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä koskien kuraattorien roolia suomenkielisessä esiopetuksessa Vaasassa. Keräämme tutkimusaineistoa internetissä täytettävän e-kyselylomakkeen avulla.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää esiopetuksessa työskentelevien vaasalaisien varhaiskasvatusopettajien ja varhaiskasvatusyksiköiden johtajien odotuksia sekä näkemyksiä kuraattorin työstä ja roolista. Tavoitteenamme on selkeyttää kuraattoreiden työnkuvaa ja roolia esiopetuksessa myös esiopetuksen työntekijöille sekä myös tiedottaa esiopetuksen henkilökuntaa, että millaisissa tilanteissa kuraattorin osaamista voidaan hyödyntää ryhmän tarpeisiin ja saada aikaan yleistä keskustelua esiopetuksen ja kuraattorityön yhteistyömahdollisuuksista.

Tutkimusluvan tälle opinnäytetyölle on antanut Vaasan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja Anne Savola-Vaaraniemi 1.4.2020.

Noudatamme tutkimusta tehdessämme tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimaa ohjeistusta. Tutkimus toteutetaan niin, että siitä ei aiheudu riskejä, vahinkoja tai muuta haittaa tutkittavana olevalle henkilölle tai yhteisölle. Tutkimusta tehdessä sovelletaan tieteellisen tutkimuksen mukaisia kriteeristöä ja eettisesti kestävää tiedon-hankintaa, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Tutkimusjulkaisussa ei käy ilmi tutkittavien ryhmien vastaajien henkilötiedot. E-kyselylomake tullaan toteuttamaan siten, että vastaajalla on mahdollisuus jättää vastaamatta, missä esiopetusryhmässä työskennellään. Kysely on suunnattu varhaiskasvatuksen opettajille, erityisopettajille sekä varhaiskasvatusyksiköiden johtajille. Tutkimukseen vastaaminen on vapaaehtoista.

Toivomme, että vastaatte e-kyselylomakkeeseen linkin kautta 15.5.2020 mennessä! Mikäli teillä on kysymyksiä tutkimukseen tai vastaamiseen liittyen, otathan yhteyttä opinnäytetyön tekijöihin.

Kyselyyn pääset tästä linkistä:

<https://e-lomake.puv.fi/elomake/lomakkeet/8517/lomake.html>

Valmis työ löytyy tekijän nimellä osoitteesta www.theseus.fi

Opinnäytetyön tekijöiden yhteystiedot:

Opinnäytetyötämme ohjaa:

Jessica Iso-Oja
xxx

Marleena Rantakangas
xxx

Heidi Blom
heidi.blom@vamk.fi

LIITE 2. E- kyselylomake.

1. Missä varhaiskasvatyüksikössä työskentelet? (Vapaavalintainen)
2. Mikä roolisi on ryhmässä?
 - a. Päiväkodin johtaja
 - b. Varhaiskasvatuksen opettaja
 - c. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

Saavutettavuus

1. Miten tyytyväinen olet kuraattorin saavutettavuuteen?
2. Mitä toiveita teillä on yhteydenpidon kehittämiseksi?

Työn sisältö

1. Millaista yhteistyötä olette tehneet kuraattorin kanssa?
2. Mikä yhteistyössä on toiminut hyvin?
3. Mitä toiveita teillä on yhteistyön kehittämiseksi?

Yhteisöllinen oppilashuolto

1. Miten usein yhteisölliset oppilashuoltoryhmät kokoontuvat päiväkotiinne esiopetuksessa?
 - a. 1-2 krt vuodessa
 - b. Useammin
 - c. Harvemmin
 - d. Ei ollenkaan
2. Miten kuraattorin rooli on näkynyt yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä esiopetuksessa?
3. Missä seuraavissa rooleissa kuraattori on toiminut esiopetusryhmässä?
 - a. Tutustumassa lapsiryhmään
 - b. Havainnoimassa lapsiryhmää
 - c. Puhumassa eri teemoista
 - d. Lapsen yksilötapaamisessa
4. Millaisia toiveita teillä on kuraattorin roolista yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä esiopetuksessa?

Vanhempainillat

1. Järjestetäänkö päiväkodissanne esiopetuksen vanhempainiltaa?

2. Mikä on kuraattorin rooli vanhempainillassa?
 - a. Osallistuminen suunnitteluun
 - b. Itsensä esitleminen vanhemmille
 - c. Kuraattorin työstä kertominen
 - d. Jokin muu, mikä?
 - e. Kuraattori ei ole osallistunut vanhempainiltaan

3. Mitä muita ajatuksia tai toiveita kuraattorin työstä teillä heräsi tämän kyselylomakkeen myötä?

LIITE 3. Ohjeistus -esite kuraattorin yhteydenoton välineeksi esiopetusryhmille.

KURAATTORIN TYÖNKUVA

Yhteisöllinen opiskeluhoito

Ensisijaista ja ennaltaehkäisevää kaikille kuuluvaa työtä, joka edistää koko yhteisön hyvinvointia ja ennaltaehkäisee korjaavien palveluiden tarvetta.

- Esiopetuksen henkilöstön konsultaatio
- Esiopetusryhmän yleistilanteen kartoitus yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä
- Ryhmähavainnointi
- Esiopetusryhmien parissa työskentely Teematuntien pitäminen
- Esiopetusryhmässä esiintyvistä ongelmista puhuminen vanhempainillassa
- Ryhmäkohtaiset kyselyt

Yksilöllinen opiskeluhoito

Korjaavaa ja tukea antavaa yksilökohtaisesti tehtävää työtä

- Tukitapaamiset lapsen kanssa
- Lapsen ja perheen kokonaistilanteen kartoittaminen
- Vanhempien ohjaaminen, tukeminen ja neuvonta
- Ohjaaminen ulkopuolisten tukitoimien piiriin
- Esiopetuksen henkilöstön konsultaatio
- Verkostotyöskentely

KURAATTORI - SOSIAALIALAN AMMATTILAINEN

TUKEA KÄYTTÄYTYMISEEN JA SOSIAALISIIN SUHTEISIIN LIITTYVISSÄ TILANTEISSA

Missä asioissa kuraattori voi auttaa

Kuraattoriin voi olla yhteydessä kun huolen kohteena on lapsiryhmä, yksittäinen lapsi tai lapsen koko perheeseen kohdistuvat ongelmat.

Ennen yhteydenottoa kuraattoriin havainnoi ja mieltä avuntarvetta. Puhu huolesta huoltajien kanssa sekä hyödynnä huolen vyöhykkeistä huolen arvioinnin apuvälineenä.

- Uhmakkuus & sääntöjen laiminlyönti
- Tukea koulunkäyntiin, keskittymisvaikeudet & motivaation puute
- Aggressiivinen käyttäytyminen
- Kiusaamistilanteet & ystävyyssuhdeongelmat
- Tunteidenhallintaongelmat
- Lievät mielialaoireet & traumaoireilu
- Perheen tilanne huolestuttaa
- Perherakenteen muutos & kasvatukselliset ongelmat

MILLOIN OTAN YHTEYTTÄ KURAATTORIIN

Huolen arvioinnin tukena voidaan käyttää huolen vyöhykettä apuvälineenä. Ensisijaisesti huoli esitetään aina huoltajille luotettavuuden ja läpinäkyvyyden säilyttämisen vuoksi. Seuraavaksi mietitään lisävoimavarojen tarvetta.

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuu; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan varhainen tuki on turvattava sitä tarvitsevalle. Varhaisen tuen mahdollistaminen edellyttää varhaista puuttamista.

Pienen huolen herätessä on hyvä ottaa asia esille huoltajien kanssa. Tällöin toimenpiteet esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien välisessä yhteistyössä saattavat olla riittäviä. Jo tällöin voit ottaa yhteyttä kuraattoriin konsultoidaksesi asiaa ilman lapsen tunnistetietoja.

Mikäli huoli käy mielessä toistuvasti tai se on lisääntynyt, jo käytössä olevat tukitoimet eivät ole olleet riittäviä tai ajatukset lisävoimavarojen tarpeesta heräävät, on syytä viimeistään ottaa yhteyttä kuraattoriin lapsen ja perheen tilanteen kartoittamista varten.